

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

Peldu iela 25, Rīga, LV-1494, tālr. 66016740, e-pasts pasts@varam.gov.lv, www.varam.gov.lv

RĪKOJUMS

Rīgā, 04.04.2019.

Nr. 1-2/49

**Par Rīgas domes priekšsēdētāja Nila Ušakova atstādināšanu no amata
pienākumu pildīšanas**

Saskaņā ar likuma „Par pašvaldībām” 93.panta pirmo daļu atstādinu **Nilu Ušakovu** no Rīgas domes (turpmāk – Dome) priekšsēdētāja amata pienākumu pildīšanas par likumos noteikto pienākumu nepildīšanu un šādiem pieļautajiem normatīvo aktu pārkāpumiem.

[1.] Likumos noteikto pienākumu nepildīšana un normatīvo aktu pārkāpumi, kurus Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs ir pieļāvis kā sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Rīgas satiksme” (turpmāk – Rīgas satiksme attiecīgā locījumā) kapitāla daļu turētāja pārstāvis

[1.1.] Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada budžets ir apstiprināts ar Domes 2016.gada 20.decembra saistošajiem noteikumiem Nr.231 (prot. Nr.85, 4.§) “Par Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada budžetu” (turpmāk – Saistošie noteikumi Nr.231).¹

Ar Domes 2017.gada 21.jūnija saistošajiem noteikumiem (prot Nr.95, 1.§) Nr.262 “Grozījumi Rīgas domes 2016.gada 20.decembra saistošajos noteikumos Nr.231 “Par Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada budžetu”” (turpmāk – Saistošie noteikumi Nr.262)² Rīgas pilsētas pašvaldības konsolidētajā kopbudžetā 2017.gadam 4.sadaļā “Finansēšana” no pamatbudžeta

1 Rīgas domes 2016.gada 20.decembra saistošie noteikumi Nr.231 (prot. Nr.85, 4.§) “Par Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada budžetu”. Pieejams: <https://pasvaldiba.riga.lv/media/budzets/2017/budzets.pdf>

2 Rīgas domes 2017.gada 21.jūnija saistošie noteikumi Nr.262 “Grozījumi Rīgas domes 2016.gada 20.decembra saistošajos noteikumos Nr.231 “Par Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada budžetu””. Pieejams: <https://pasvaldiba.riga.lv/media/budzets/2017/1grozijumi/budzets.pdf>

noteikts ieguldījums pašu kapitālā Rīgas satiksmei 8 800 000 euro apmērā.³ Paskaidrojuma raksta par grozījumiem Domes 2016.gada 20.decembra saistošajos noteikumos Nr.231 “Par Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada budžetu” 16.lapā saistībā ar skaidrojumu par pašvaldības budžeta finansēšanas daļu norādīts, ka ir precizēts budžeta līdzekļu atlikums gada sākumā no 31 720 858 euro uz 92 391 718 euro, pamatojoties uz Rīgas pilsētas pašvaldības 2016.gada konsolidēto pārskatu par budžeta izpildi. Aizņēmums 1 486 087 euro apmērā tiks piesaistīts 2016.gadā uzsāktajiem un pārejošajiem objektiem – ielu seguma atjaunošanai. Valsts nozīmes arhitektūras pieminekļa “Mežaparka Lielā estrāde” rekonstrukcijai papildu aizņēmums 3 805 318 euro un Rīgas satiksmei ieguldījums pašu kapitālā 8 800 000 euro Rīgas satiksmes 2017.gada 8.jūnija valdes sēdes protokolu Nr.8.⁴ **Paskaidrojuma rakstu ir parakstījis Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs.**

Ar Domes 2017.gada 15.novembra saistošajiem noteikumiem (prot Nr.11, 132.§) Nr.11 “Grozījumi Rīgas domes 2016.gada 20.decembra saistošajos noteikumos Nr.231 “Par Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada budžetu”” (turpmāk – Saistošie noteikumi Nr.11)⁵ Rīgas pilsētas pašvaldības konsolidētajā kopbudžetā 2017.gadam 4.sadaļā “Finansēšana” no pamatbudžeta noteikts ieguldījums pašu kapitālā Rīgas satiksmei 9 632 000 euro apmērā, kopā 2017.gadā 18 432 000 euro apmērā.⁶ Paskaidrojuma raksta par grozījumiem Domes 2016.gada 20.decembra saistošajos noteikumos Nr.231 “Par Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada budžetu” 17.lapā saistībā ar skaidrojumu par pašvaldības budžeta finansēšanas daļu norādīts, ka veikti ieguldījumi pašu kapitālā Rīgas satiksmei 9 632 000 euro apmērā, pamatojoties uz Rīgas satiksmes 2017.gada 31.oktobra valdes sēdes protokolu Nr.17.⁷ **Paskaidrojuma rakstu ir parakstījis Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs.**

Tādā veidā saskaņā ar Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada konsolidētā kopbudžeta informāciju un paskaidrojošajiem dokumentiem, kas apstiprināti Domes sēdēs, 2017.gadā

3 1.pielikums Rīgas domes 2016.gada 20.decembra saistošajiem noteikumiem Nr.231 (Rīgas domes 2017.gada 21.jūnija saistošo noteikumu Nr.262 redakcijā) “Rīgas pilsētas pašvaldības konsolidētais budžets 2017.gadam”. Pieejams: <https://pasvaldiba.riga.lv/media/budzets/2017/1grozijumi/1pielikums.pdf>

4 Paskaidrojuma raksts par grozījumiem Rīgas domes 2016.gada 20.decembra saistošajos noteikumos Nr.231 “Par Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada budžetu”. Pieejams: https://pasvaldiba.riga.lv/media/budzets/2017/1grozijumi/paskaidrojuma_raksts.pdf

5 Rīgas domes 2017.gada 15.novembra saistošie noteikumi Nr.11 “Grozījumi Rīgas domes 2016.gada 20.decembra saistošajos noteikumos Nr.231 “Par Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada budžetu””. Pieejams: <https://pasvaldiba.riga.lv/media/budzets/2017/2grozijumi/budzets.pdf>

6 1.pielikums Rīgas domes 2016.gada 20.decembra saistošajiem noteikumiem Nr.231 (Rīgas domes 2017.gada 15.novembra saistošo noteikumu Nr.11 redakcijā). Pieejams: <https://pasvaldiba.riga.lv/media/budzets/2017/2grozijumi/1pielikums.pdf>

7 Paskaidrojuma raksts par grozījumiem Rīgas domes 2016.gada 20.decembra saistošajos noteikumos Nr.231 “Par Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada budžetu”. Pieejams: https://pasvaldiba.riga.lv/media/budzets/2017/2grozijumi/paskaidrojuma_raksts.pdf

kopējais Rīgas pilsētas pašvaldības ieguldījums Rīgas satiksmes pašu kapitālā kopā sastāda 18 432 000 euro.

Likuma par budžetu un finanšu vadību 30.panta trešajā daļā noteikts, ka pašvaldības konsolidēto gada pārskatu iesniedz Valsts kasei līdz pārskata gadam sekojošā saimnieciskā gada 1.maijam saskaņā ar normatīvajos aktos par gada pārskatiem noteikto kārtību. Pašvaldības gada pārskatam pievieno zvērināta revidenta ziņojumu.

Saskaņā ar Valsts kases tīmekļa vietnē pieejamo informāciju Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada pārskats parakstīts 2018.gada 26.martā un pieņemts 2018.gada 7.maijā. **Gada pārskatu parakstījis Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs.**

Saskaņā ar Ministru kabineta 2013.gada 15.oktobra noteikumu Nr.1115 “Gada pārskata sagatavošanas kārtība” (*spēkā līdz 2018.gada 30.jūnijam*) 77.4.apakšpunktu pašvaldības sagatavo pārskatus par pamatbudžeta izpildi, par speciālā budžeta izpildi un par ziedojumu un dāvinājumu izpildi un aizpilda:

77.4.1.ieņēmumu un finansēšanas sadaļu – kopā pašvaldībai pilnā apmērā atbilstoši normatīvajos aktos budžeta jomā noteiktajām klasifikācijām;

77.4.2. izdevumu sadaļu – katrai funkcijai un apakšfunkcijai atbilstoši normatīvajiem aktiem budžeta klasifikācijas jomā, norādot izdevumu ekonomiskās kategorijas pilnā apmērā atbilstoši normatīvajos aktos budžeta jomā noteiktajām klasifikācijām.

Iepazīstoties ar Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada pārskata veidlapu Nr.2 “*Pārskats par budžeta izpildi*”, konstatējams, ka veidlapas 5453.rindā postenī “*Kapitāla daļu iegāde līdzdalībai radniecīgo komersantu kapitālā, kas nav akcijas*” **ar budžeta klasifikācijas kodu F55010013 iegrāmatoti 19 232 000 euro.** Saskaņā ar Ministru kabineta 2005.gada 22.novembra noteikumu Nr.875 “Noteikumi par budžetu finansēšanas klasifikāciju” (turpmāk – MK noteikumi Nr.875) 1.punktu šie noteikumi nosaka budžetu finansēšanas klasifikāciju, kuru piemēro normatīvajos aktos budžeta un finanšu vadības jomā noteikto budžetu plānošanā, uzskaitē un pārskatu sagatavošanā. MK noteikumu Nr.875 5.2.apakšpunktā noteikts, ka klasifikācijas koda otrā zīme apzīmē darījumu iedalījumu finanšu instrumentu kategorijās, proti, saskaņā ar MK noteikumu Nr.875 5.2.6.apakšpunktu kategorija F50010000 “*Akcijas un cita līdzdalība pašu kapitālā*” ietver ieguldījumu kapitālos, tas ir, akciju vai daļu darījumu neto vērtību, kura neietver vērtību ietekmējošās izmaiņas. MK noteikumu Nr.875 5.3.apakšpunktā noteikts, ka klasifikācijas koda trešā zīme apzīmē apakškategoriju iedalījumu, proti, saskaņā ar MK noteikumu Nr.875 5.3.4.apakšpunktu apakškategorija F55010000 “*Akcijas un cita*

līdzdalība komersantu pašu kapitālā, neskaitot kopieguldījumu fondu akcijas, un ieguldījumi starptautisko organizāciju kapitālā” ietver ieguldījumu darījumus komersantu pašu kapitālā (tai skaitā akciju un daļu ieguldījumu darījumus komersantu kapitālā), neskaitot kopieguldījumu fondu akcijas un atsevišķi nodalot iegādes un pārdošanas darījumus, kas summā veido darījumu neto vērtību, kura neietver vērtību ietekmējošās izmaiņas. Šajā grupā norāda ieguldījumus pamatkapitālā, nodalot līdzdalības radniecīgo un asociēto komersantu kapitālos, ieguldījumus biržās kotētu un biržās nekotētu komersantu kapitālos, kā arī ieguldījumus starptautisko organizāciju kapitālā. Saskaņā ar MK noteikumu Nr.875 5.9.3.apakšpunktu klasifikācijas koda devīto zīmi piemēro, nosakot apakškategorijas “*Akcijas un cita līdzdalība komersantu pašu kapitālā, neskaitot kopieguldījumu fondu akcijas, un ieguldījumi starptautisko organizāciju kapitālā*” iedalījumu: (devītā zīme 3) “*Līdzdalība radniecīgo komersantu kapitālā, kas nav akciju sabiedrības*” ietver pārējo ieguldījumu darījumus (atsevišķi nodalot iegādes un pārdošanas darījumu vērtību, kura neietver vērtību ietekmējošās izmaiņas) finanšu ieguldījumiem radniecīgo komersantu kapitālos, kas nav akciju sabiedrības.

Iepazīstoties ar Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada pārskata veidlapu Nr.2 – NP “*Naudas plūsmas pārskats*” konstatējams, ka veidlapas 62.rindā ar kodu **B.2.5. pie posteņa ar nosaukumu “Līdzdalības kapitālsabiedrību kapitālā, akciju un vērtspapīru iegāde” pamatbudžeta kolonnā iegrāmatoti 19 232 000 euro.**⁸

Kā izriet no skaidrojuma valsts konsolidētajam naudas plūsmas pārskatam, ieguldījumu darbības naudas plūsma veidojas no aktīvu iegādes, kas paredzēti budžeta iestāžu funkciju nodrošināšanai, ienākumu gūšanai un naudas plūsmas radīšanai nākotnē, un no šādu aktīvu pārdošanas. Ieņēmumos vai izdevumos no ieguldījumu darbības uzskaita naudas līdzekļus:

- par valsts un pašvaldību budžeta iestāžu ieņēmumiem vai izdevumiem, kas saņemti par pamatlīdzekļu, nemateriālo ieguldījumu un citu ilgtermiņa aktīvu pārdošanu vai samaksāti par pamatlīdzekļu, nemateriālo aktīvu izveidošanu vai iegādi;
- par valsts un pašvaldību budžetu iestāžu ieņēmumiem vai izdevumiem, kas saņemti vai samaksāti par līdzdalību kapitālsabiedrību kapitālā;
- par valsts budžeta finanšu uzskaites ieņēmumiem vai izdevumiem no parāda vērtspapīru pārdošanas un ieguldījuma vērtspapīru iegādes, kapitāla daļām citos uzņēmumos (izņemot tos, kas iekļauti naudas plūsmas pārskatā kā naudas ekvivalenti, kā arī tos, kas iegādāti tirdzniecības nolūkā). Ieņēmumus vai izdevumus, kas saņemti vai samaksāti par atvasinātajiem finanšu instrumentiem, tai skaitā nākotnes darījumu līgumiem (fx

8 Pārskatu publicēšana – pašvaldības. Pieejams: https://e2.kase.gov.lv/pub5.5_pasv/code/pub.php?module=pub

forward), mijmaiņas līgumiem (CCIRS), izņemot gadījumus, kad ar tiem saistītie saņemtie maksājumi uzrādīti kā finansēšanas darbības naudas plūsma.⁹

Iepazīstoties ar Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada pārskata veidlapu Nr.7-1. “*Līdzdalības radniecīgo kapitālsabiedrību kapitālā izmaiņu pārskats*”, konstatējams, ka veidlapas 17.rindā ar finansēšanas klasifikācijas kodu F55 01 00 03 Rīgas satiksmei kolonnā “*Darījumi (+,-)*” iegrāmatots palielinājums 18 432 000 *euro*. Veidlapas 19.rindā redzams, ka ar šo pašu finansēšanas klasifikācijas kodu iegrāmatots palielinājums 800 000 *euro* sabiedrībai ar ierobežotu atbildību “Rīgas veselības centrs”.¹⁰ Minēto palielinājumu summu kopsumma veido Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada pārskata veidlapā Nr.2 “*Pārskats par budžeta izpildi*” un veidlapā Nr. 2 – NP “*Naudas plūsmas pārskats*” konstatēto iegrāmatojumu attiecīgi – postenī “*Kapitāla daļu iegāde līdzdalībai radniecīgo komersantu kapitālā, kas nav akcijas*” un postenī “*Līdzdalības kapitālsabiedrību kapitālā, akciju un vērtspapīru iegāde*” kopsummu – 19 232 000 *euro*.

Eiropas Savienības terminu vārdnīcā termins „*ieguldījums*” tiek definēts kā naudas ieguldīšana resursos (piemēram, ēkās), akcijās, depozītos u. c. veidos, lai palielinātu naudas vērtību un gūtu ienākumus.¹¹

Rīgas pilsētas pašvaldības 2017. gada pārskata skaidrojumā norādīts, ka uz 2017. gada 31.decembri ilgtermiņa finanšu ieguldījumi radniecīgo un asociēto kapitālsabiedrību kapitālos novērtēti pēc pašu kapitāla metodes, pamatojoties uz pēdējiem auditētajiem kapitālsabiedrību finanšu pārskatiem, pēc piesardzības principa papildus atzīstot tekošā gada zaudējumus saskaņā ar operatīvajiem datiem. Tekošā gada peļņa saskaņā ar operatīvajiem datiem netiek atzīta. Pamatojoties uz Rīgas pilsētas pašvaldības kapitālsabiedrību, kurās Rīgas pilsētas pašvaldībai pieder kapitāla daļas, iesniegtajiem finanšu pārskatiem, ir veikta ikgadējā ieguldījumu pārvērtēšana pēc pašu kapitāla metodes uz auditēto pārskatu datiem par 2016. gadu un aktīvu novērtēšana ar piesardzības principu par plānotajiem zaudējumiem 2017. gadā, saskaņā ar operatīvās informācijas datiem par pašu kapitāla izmaiņām, 2017. gadā kopsummā ir samazinājusies par 10 469 181 *euro*, no kuriem līdzdalība Rīgas satiksmē ir samazinājusies par 18 343 599 *euro*. Pārskata gadā Rīgas pilsētas pašvaldība veikusi ieguldījumus radniecīgo

9 Latvijas Republikas 2017.gada pārskats par valsts budžeta izpildi un par pašvaldību budžetiem. Skaidrojums valsts konsolidētajam naudas plūsmas pārskatam. Pieejams: https://www.kase.gov.lv/sites/default/files/public/PD/Saimniecisk%C4%81%20gada%20p%C4%81rskats/2017/1.sejums/1_08_FMIInf_250618_kons_np_sk.pdf

10 Pārskatu publicēšana – pašvaldības. Pieejams: https://e2.kase.gov.lv/pub5.5_pasv/code/pub.php?module=pub

11 Angļu-franču-latviešu Eiropas Savienības terminu vārdnīca = English-French-Latvian glossary of European Union terminology = Glossaire de la terminologie de L'Union Européenne anglais-français-letton. Rīga : Madris, 2004.

kapitālsabiedrību pamatkapitālā kopsummā EUR 2 307 600 un pašu kapitālā kopsummā par EUR 18 432 000, tai skaitā, Rīgas satiksmē ieguldīti nekustamie īpašumi EUR 474 900 vērtībā un pašvaldības naudas līdzekļi EUR 18 432 000 vērtībā, kurus Rīgas satiksme ir iekļāvusi tekošā perioda peļņas un zaudējumu aprēķinā. Lai patiesāk atspoguļotu darījumu būtību, pārskatā šī summa ir uzrādīta kā darījumu palielinājums un attiecīgi koriģēts kapitālsabiedrības peļņas vai zaudējuma rezultāts par 2017. gadu, kas atspoguļots veidlapas Nr.7-1 “*Līdzdalības radniecīgo kapitālsabiedrību kapitālā izmaiņu pārskats*” ailē “*Pārvērtēšana(+,-)/ vērtības samazinājums(+,-)*”.¹²

Rīgas satiksmes konsolidētais gada pārskats par 2017. gadu apstiprināts Rīgas satiksmes dalībnieku sapulcē 2018.gada 22.maijā, protokols Nr. 2. **Dalībnieku sapulces protokolu parakstījis Nils Ušakovs.**

Iepazīstoties ar Rīgas satiksmes konsolidētā gada pārskata par 2017. gadu Finanšu pielikuma 2. daļu, konstatējams, ka (5) sadaļā “*Pārējie saimnieciskās darbības ieņēmumi*” 2017.gadā norādīts finansējums no pašvaldības budžeta 1), 2 – 18 432 000 *euro* apmērā. Paskaidrojumā norādīts, ka:

- 1) saskaņā ar Saistošajiem noteikumiem Nr.262 Rīgas satiksmei piešķirts papildus finansējums iepriekšējo periodu zaudējumu segšanai 8 800 000 *euro* apmērā;
- 2) saskaņā ar Saistošajiem noteikumiem Nr.11 Rīgas satiksmei piešķirts papildus finansējums iepriekšējo periodu zaudējumu segšanai 9 632 000 *euro* apmērā;

Tādējādi secināms, ka:

kaut arī

saskaņā ar Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada konsolidētā kopbudžeta informāciju un paskaidrojošajiem dokumentiem, kas apstiprināti Domes sēdēs, Domes deputātiem balsojot, 2017.gadā Rīgas pilsētas pašvaldība ieguldījusi Rīgas satiksmes pašu kapitālā 18 432 000 *euro* un 2017.gada pārskata veidlapā Nr.2 “Pārskats par budžeta izpildi” atspoguļojusi tos iegrāmatojumā ar budžeta klasifikācijas kodu F55010013 “Kapitāla daļu iegāde līdzdalībai radniecīgo komersantu kapitālā, kas nav akcijas”,

turpretī

Rīgas satiksme šos finanšu līdzekļus 2017.gada pārskatā atspoguļojusi kā pārējos saimnieciskās darbības ieņēmumus, skaidrojot tos kā pašvaldības piešķirto papildus

12 Pārskatu publicēšana – pašvaldības. Pieejams: https://e2.kase.gov.lv/pub5.5_pasv/code/pub.php?module=pub

finansējumu iepriekšējo periodu zaudējumu segšanai,

kas tādā veidā neatbilst pēc būtības

ne Saistošo noteikumu Nr.231 1.pielikumā (*Saistošo noteikumu Nr.262 un Saistošo noteikumu Nr.11 redakcijā*) “Rīgas pilsētas pašvaldības konsolidētais budžets 2017.gadam” atspoguļotajai informācijai,

ne saskaņā ar Domes veiktajā grāmatojumā pārskatā par budžeta izpildi, kas ir kapitāla daļu iegāde līdzdalībai radniecīgo komersantu kapitālā, kas nav akcijas, atspoguļotajam mērķim, kam pašvaldības finanšu līdzekļu pārskaitījums ticis veikts.

Juridiskajā literatūrā izlasāms, ka sabiedrības pašu kapitāls ir grāmatvedības uzskaitē lietots jēdziens, ar ko saprot starpību starp sabiedrībai piederošajiem aktīviem un parādsaistībām. Pašu kapitāla avoti, kas to veido, ir sabiedrības pamatkapitāls, daļu uzcenojums, rezerves (obligātās vai brīvprātīgi izveidotās) un nesadalītā peļņa. Atsevišķās ārvalstu tiesību sistēmās (piemēram, Zviedrijā) atzīst un regulē dalībnieku tiešus ieguldījumus sabiedrības pašu kapitālā vai arī tādi nav tieši aizliegti un nerada nodokļu sekas (piemēram, Igaunijā), tādēļ bieži tiek pielietoti praksē, risinot situācijas, kad nepieciešams uz laiku novērst pašu kapitāla vai apgrozāmo līdzekļu problēmas. Taču Latvijas tiesību sistēmā tieši ieguldījumi nav regulēti. Izvērtējot piemērojamās tiesību normas, jāsecina, ka sabiedrības dalībnieku finanšu atbalsts, neradot nodokļu konsekvences, pieļaujams tikai, veicot Komerclikumā (turpmāk – KcL) regulēto ieguldījumu sabiedrības pamatkapitālā (pamatkapitāla palielināšana) vai uz laiku piešķirot sabiedrībai aizdevumu. Pēdējais risinājums ir noderīgs gadījumā, ja nepieciešams risināt īslaicīgas apgrozāmo līdzekļu problēmas vai piesaistīt papildu finanšu līdzekļus attīstības plānu realizācijai un dalībniekiem saņemt atdevi no ieguldītajiem līdzekļiem procentu maksājuma veidā. Tomēr aizdevumu piešķiršana nerisina pašu kapitāla problēmas. Tā kā tiesas iemaksas pašu kapitālā likumā nav regulētas, pie tam, ņemot vērā tiesu praksi, no uzņēmumu ienākuma nodokļa piemērošanas viedokļa tiesas dalībnieku iemaksas pašu kapitālā (rezervēs) var tikt vērtētas kā dāvinājums, tad vienīgais leģitīmais dalībnieku ieguldījumu veids ir pamatkapitāla palielināšana KcL paredzētajā veidā un kārtībā.¹³

No Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra prakses izriet, ka nauda, kas iemaksāta sabiedrības kontā pirms dalībnieka lēmuma, nevar tikt uzskatīta par naudu, kas iemaksāta pamatkapitāla palielināšanas ietvaros, pamatojoties uz dalībnieka lēmumu atbilstoši pamatkapitāla

13 Ieva Tillere-Tilnere “Dalībnieku ieguldījumi sabiedrībā”. 2014.gada 15.jūlijs. Pieejams: <https://ifinances.lv/raksti/vadiba/dalibnieks-un-valdes-loceklis/dalibnieku-ieguldijumi-sabiedriba/6054>

palielināšanas noteikumiem. Nauda, ko sabiedrības dalībnieks iemaksā sabiedrības kontā pirms lēmuma par pamatkapitāla palielināšanu pieņemšanas, ir uzskatāma par dalībnieka aizdevumu sabiedrībai, no kura dalībniekam rodas prasījuma tiesības pret sabiedrību. Prasījuma tiesību apmaiņa pret sabiedrības kapitāla daļām jeb parāda kapitalizācija ir uzskatāma par mantisko ieguldījumu. Šādā gadījumā ieguldījuma priekšmets ir prasījuma tiesība pret sabiedrību, kura, pārejot sabiedrībai, izbeidzas ar sakritumu. Līdz ar to prasījuma tiesību var ieguldīt sabiedrības pamatkapitālā, palielinot to.¹⁴

Tādējādi secināms, ka saskaņā ar KcL noteikumiem vienīgais leģitīmais dalībnieku ieguldījumu veids sabiedrībā ir pamatkapitāla palielināšana KcL paredzētajā veidā un kārtībā. Savukārt maksājumi, ko dalībnieki veic sabiedrībai, nepalielinot pamatkapitālu, ir uzskatāms par aizdevumu vai dāvinājumu, kam nav ieguldījuma rakstura.

Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma (turpmāk – Izšķērdēšanas novēršanas likums) 2. panta trešajā daļā noteikts, ka publiskas personas kapitālsabiedrība, kapitālsabiedrība, kurā publiskas personas daļa pamatkapitālā atsevišķi vai kopumā pārsniedz 50 procentus, kā arī kapitālsabiedrība, kurā vienas vai vairāku publisku personu kapitālsabiedrību daļa pamatkapitālā atsevišķi vai kopumā pārsniedz 50 procentus, savā rīcībā ar finanšu līdzekļiem un mantu ievēro Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteiktos publiskas personas komercdarbības pamatus, kā arī attiecībā uz minētajām kapitālsabiedrībām šajā likumā un citos normatīvajos aktos noteiktos pienākumus un ierobežojumus. Kapitālsabiedrība šā likuma izpratnē nav privātpersona.

Saskaņā ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta judikatūru, publisko personu kapitālsabiedrības kā jebkuras kapitālsabiedrības mērķis ir tās dalībnieka ekonomisko interešu sasniegšana dividendžu izmaksas formā. Izšķērdēšanas novēršanas likuma 2.panta trešajā daļā noteikts pienākums publisko personu kapitālsabiedrībām likumīgi un lietderīgi rīkoties ar finanšu līdzekļiem un mantu. Izšķērdēšanas novēršanas likuma mērķis ir panākt, lai publiskas personas finanšu līdzekļi un manta tiktu izmantota likumīgi un atbilstoši iedzīvotāju interesēm, novērst to izšķērdēšanu un nelietderīgu izmantošanu, kā arī ierobežot valsts amatpersonu korupciju. Kā izriet no Izšķērdēšanas novēršanas likuma 2.panta trešās daļas, šis mērķis ir attiecināms arī uz publisko personu kapitālsabiedrībām.¹⁵

14 Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra 2016.gada Galvenā valsts notāra lēmums Nr.1-5/195. Pieejams: <https://www.ur.gov.lv/lv/specializeta-informacija/galvena-valsts-notara-lemumi/2016-gada-galvena-valsts-notara-lemums-nr-1-5-195/>

15 Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2013.gada 25.februāra spriedums lietā Nr. SKA-106/2013. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/administrativo-lietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2013>

Minētais ļauj secināt, ka uz pašvaldībai piederošu kapitālsabiedrību, jo īpaši rīcībā ar finanšu līdzekļiem, ko piešķirusi atvasināta publiska persona – pašvaldība, ir attiecināmi arī Izšķērdēšanas novēršanas likuma 2.panta pirmās daļas noteikumi, proti, ka jebkurai rīcībai ar publiskas personas finanšu līdzekļiem un mantu jābūt likumīgai un jāatbilst ārējos normatīvajos aktos paredzētajiem mērķiem, kā arī normatīvajos aktos noteiktajai kārtībai.

Saskaņā ar likuma “Par pašvaldībām” 14.panta pirmās daļas 1.punktu pašvaldībām, pildot savas funkcijas, ir tiesības dibināt kapitālsabiedrības, kā arī ieguldīt savus līdzekļus kapitālsabiedrībās.

Publiskās personas kapitālsabiedrību un kapitāla daļu pārvaldīšanas jautājumus atsevišķi reglamentē Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma (turpmāk – Pārvaldības likums) noteikumi.

Pārvaldības likuma 2.pantā noteikts, ka likuma mērķis ir veicināt publiskai personai piederošu kapitāla daļu un publiskas personas kapitālsabiedrību efektīvu pārvaldību, publiskas personas kapitālsabiedrību racionālu un ekonomiski pamatotu resursu izmantošanu, labas korporatīvās pārvaldības principu ievērošanu, kā arī nodrošināt publiskas personas līdzdalības nosacījumu ievērošanu.

Likuma “Par pašvaldībām” 62.panta 11.punkts noteic, ka domes priekšsēdētājs veic citus pienākumus, kas paredzēti likumos, Ministru kabineta lēmumos, attiecīgās pašvaldības nolikumā un domes lēmumos.

Savukārt Pārvaldības likuma 14.panta pirmā daļa noteic – ja pašvaldības kapitāla daļu turētājs ir pašvaldība, šajā likumā paredzētos kapitāla daļu turētāja lēmumus pieņem pašvaldības domes priekšsēdētājs.

Saskaņā ar Pārvaldības likuma 14.panta pirmo daļu Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs pilda Rīgas satiksmes kapitāla daļu turētāja pārstāvja pienākumus.

Pārvaldības likuma 62.pantā ir noteikts, ka pamatkapitālu drīkst palielināt vai samazināt, tikai pamatojoties uz dalībnieku sapulces lēmumu, kurā iekļauti pamatkapitāla palielināšanas vai samazināšanas noteikumi.

Pārvaldības likuma 63.panta pirmajā daļā noteikts, ka sabiedrības pamatkapitālu var palielināt:

- 1) dalībniekiem izdarot ieguldījumus sabiedrības pamatkapitālā un pretī saņemot attiecīgu skaitu jaunu daļu;

2) pēc tam, kad gada pārskats vai saimnieciskās darbības pārskats par īsāku laikposmu nekā gads apstiprināts, pamatkapitālā daļēji vai pilnībā ieskaitot pozitīvo starpību starp pašu kapitālu un summu, ko veido pamatkapitāls un rezerves, kuras saskaņā ar likumu nedrīkst ieskaitīt pamatkapitāla palielināšanai, un pretī saņemot attiecīgu skaitu jaunu daļu. Saimnieciskās darbības pārskats sagatavojams atbilstoši Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma prasībām.

Minētā panta otrā daļa noteic, ka ja sabiedrības pamatkapitālu palielina šā panta pirmās daļas 1.punktā minētajā veidā, viss pamatkapitāla palielinājums dalībniekam jāapmaksā lēmumā par pamatkapitāla palielināšanu noteiktajā termiņā. Minētais termiņš nevar būt garāks par trim mēnešiem no dienas, kad pieņemts lēmums par pamatkapitāla palielināšanu.

Savukārt Pārvaldības likuma 66.panta pirmās daļas 9.punktā noteikts, ka tikai dalībnieku sapulcei ir tiesības pieņemt lēmumu par pamatkapitāla palielināšanu vai samazināšanu.

Saistībā ar finanšu līdzekļiem 18 432 000 euro apmērā, ko Dome 2017.gada pārskata veidlapā Nr.2 “Pārskats par budžeta izpildi” atspoguļojusi iegrāmatojumā ar budžeta klasifikācijas kodu F55010013 “Kapitāla daļu iegāde līdzdalībai radniecīgo komersantu kapitālā, kas nav akcijas” Rīgas satiksmes dalībnieku sapulces lēmums par pamatkapitāla palielināšanu, dalībniekiem izdarot ieguldījumus sabiedrības pamatkapitālā un pretī saņemot attiecīgu skaitu jaunu daļu, nav pieņemts, tā vietā Rīgas satiksmei šos finanšu līdzekļus 2017.gada pārskatā, ko apstiprinājusi Rīgas satiksmes dalībnieku sapulce un parakstījis Rīgas satiksmes kapitāla daļu turētājs – Nils Ušakovs, atspoguļojot kā pārējos saimnieciskās darbības ieņēmumus.

Tādējādi, ņemot vērā to, ka tikai un vienīgi pamatkapitāla palielināšana normatīvajos aktos paredzētajā veidā apstiprinātu Domes pieņemtajā 2017.gada konsolidētajā kopbudžetā ietvertā finanšu līdzekļu ieguldījuma 18 432 000 euro apmērā kapitāla daļu iegādei līdzdalībai radniecīgo komersantu kapitālā, kas nav akcijas, likumpamatotu izlietojumu,

secināms,

ka Rīgas satiksmes kapitāla daļu turētājs – Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs, nenodrošinot dalībnieku sapulces lēmuma pieņemšanu par pamatkapitāla palielināšanu, ir pārkāpis Pārvaldības likuma 62.panta, 63.panta un 66.panta pirmās daļas 9.punkta noteikumus.

Savukārt, kā Rīgas satiksmes kapitāla daļu turētājs, pieļaujot Rīgas satiksmei šos finanšu līdzekļus 2017.gada pārskatā atspoguļot kā pārējos saimnieciskās darbības ieņēmumus, un neizlietojot tos saskaņā ar Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada konsolidētajā kopbudžetā paredzēto mērķi, Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs ir pārkāpis Izšķērdēšanas novēršanas likuma 2.panta pirmās daļas noteikumus.

Papildus - neieguldot Domes 2017.gada konsolidētajā kopbudžetā paredzētos finanšu līdzekļus Rīgas satiksmes pamatkapitālā, bet iekļaujot pārējos saimnieciskās darbības ieņēmumus, attiecīgi nenodrošinot tos ar atbilstošu skaitu jaunu kapitāla daļu Domei kā kapitāla daļu turētājam atbilstoši ieguldījuma kapitāla daļu iegādei būtībai, ir pieļauts normatīvajiem aktiem neatbilstošs Domes mantas samazinājums, turklāt nesamazinot Rīgas satiksmes zaudējumus.

Vienlaikus saskaņā ar Rīgas satiksmes oficiālajā tīmekļvietnē esošo informāciju Rīgas satiksmes uzkrātie zaudējumi uz 2016.gada 31.decembri ar korekciju 15 658 474 *euro* (atliktā uzņēmuma ienākuma nodokļa saistību korekcija, attiecinot uz iepriekšējo gadu uzkrātajiem zaudējumiem) apmērā ir 14 604 026 *euro*, bet uz 2017.gada 31.decembri – 14 611 693 *euro*.¹⁶ Ievērojot minēto, secināms, ka Rīgas satiksme ir strādājusi ar būtiskiem zaudējumiem.

Likuma “Par grāmatvedību” 2.panta pirmajā daļā noteikts, ka uzņēmuma pienākums ir kārtot grāmatvedību. Grāmatvedībā uzskatāmi atspoguļojami visi uzņēmuma saimnieciskie darījumi, kā arī katrs fakts vai notikums, kas rada pārmaiņas uzņēmuma mantas stāvoklī. Grāmatvedību kārtot tā, lai grāmatvedības jautājumos kvalificēta trešā persona varētu gūt patiesu un skaidru priekšstatu par uzņēmuma finansiālo stāvokli bilances datumā, tā darbības rezultātiem, naudas plūsmu noteiktā laikposmā, kā arī konstatēt katra saimnieciskā darījuma sākumu un izsekot tā norisei. Minētā panta otrajā daļā noteikts, ka grāmatvedības sniegtajai informācijai jābūt patiesai, salīdzināmai, savlaicīgai, nozīmīgai, saprotamai un pilnīgai. Grāmatvedībai ir jānodrošina ieņēmumu un izdevumu norobežošana pa pārskata periodiem.

Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs kā Rīgas satiksmes kapitāla daļu turētājs, 2018.gada 22.maija dalībnieku sapulcē apstiprinot un parakstot Rīgas satiksmes 2017.gada konsolidēto gada pārskatu ar Domes veiktā ieguldījuma mērķim neatbilstoši atspoguļotu finanšu līdzekļu 18 432 000 *euro* apmērā izlietojumu ir pārkāpis arī likuma “Par grāmatvedību” 2.panta noteikumus.

16 https://www.rigassatiksme.lv/files/rs_2017-12_men-operat.pdf

Domes priekšsēdētāja atbildību konkrētajā situācijā nemīkstina apstākļi, ka likuma “Par grāmatvedību” 2.panta trešās daļas izpratnē uzņēmuma vadītājs kapitālsabiedrībā ir kapitālsabiedrības valde. Pārvaldīšanas likuma 34.pantā ir noteikts, ka atvasinātas publiskas personas kapitāla daļu turētāja pārstāvis katru gadu vispusīgi izvērtē kapitālsabiedrības finanšu darbības efektivitātes un vidēja termiņa darbības stratēģijās noteikto finanšu un nefinanšu mērķu sasniegšanu. Izvērtējot mērķu īstenošanas progresu, atvasinātas publiskas personas kapitāla daļu turētāja pārstāvis atbilstoši nepieciešamībai pieņem lēmumu par turpmāko rīcību, lai nodrošinātu aktīvu atdeves un vērtības pieaugumu, kā arī vidēja termiņa darbības stratēģijā noteikto mērķu sasniegšanu. Kā arī saskaņā ar likuma “Par pašvaldībām” 70.panta 2. punktu Dome nodrošina finanšu revīziju veikšanu, lai pārbaudītu pašvaldības iestāžu un pašvaldības kapitālsabiedrību vadītāju un amatpersonu finansiālās darbības likumību un lietderību. Līdz ar to pašvaldībām ir tiesības kontrolēt pašvaldības ieguldītās mantas un līdzekļu izmantošanas efektivitāti kapitālsabiedrībā, kurā tā ir kapitāla daļu turētāja.

Bez tam, minēto rīcību nav pieļaujams uzskatīt par procedūras pārkāpumu un līdz ar to par maznozīmīgu, ievērojot, ka:

- 1) Rīgas satiksmes sagaidāmā rīcība, atbilstoši normatīvajiem aktiem palielinot Rīgas satiksmes pamatkapitālu par pašvaldības 2017.gada konsolidētajā kopbudžetā paredzēto ieguldījumu 18 432 000 *euro* apmērā un faktiskā rīcība minētos finanšu līdzekļus iekļaujot Rīgas satiksmes pārējos saimnieciskās darbības ieņēmumos un izlietojot tos budžetā neparedzētajam mērķim, paredz atšķirīgas sekas;
- 2) seku atšķirīgais raksturs izpaužas tā, ka pirmajā gadījumā Dome kā kapitāla daļu turētājs no ieguldījuma darbības iegūtu papildu līdzdalību kapitālsabiedrībā kapitāla daļu veidā un tādējādi tiesības uz dividendēm. Savukārt Rīgas satiksmes faktiskās rīcības rezultātā ir secināms, ka Rīgas satiksme pašvaldības ieguldījumu pēc būtības ir izlietojusi kā dāvinājumu, ņemot vērā, ka faktiskā situācija minēto finanšu līdzekļu apmēru neļauj identificēt arī kā aizdevumu, kas neatbilst ieguldījuma darbības būtībai.
- 3) līdz ar to, ņemot vērā, ka Rīgas satiksmes un Domes priekšsēdētāja Nila Ušakova kā Rīgas satiksmes kapitāla daļu turētāja pārstāvja rīcības faktiskās sekas pretstatā sagaidāmajām vēlamajām sekām no normatīvajiem aktiem atbilstošas rīcības, ir radījušas Domes mantas samazinājumu un rezultējušās Pārvaldības likuma 62.panta, 63.panta un 66.panta pirmās daļas 9.punkta noteikumu pārkāpumā, kā arī Izšķērdēšanas novēršanas likuma 2.panta pirmās daļas noteikumu pārkāpumā,

tādējādi konstatējot šīs rīcības būtisku cēlonisko ietekmi augstāk konstatēto normatīvo aktu pārkāpumu saistībā, kas šo rīcību neļauj kvalificēt kā maznozīmīgu.

Augstākās tiesas Civillietu departaments 2018.gada 28.jūnija spriedumā lietā Nr. SKC-195/2018 ir atzinis, ka sabiedrības dalībnieks un valdes loceklis, kas rīkojas kā krietns un rūpīgs saimnieks, ir lojāls sabiedrībai un neveic darbības, kas apdraud tās mērķu, tostarp peļņas gūšanas un sabiedrības attīstības mērķu, sasniegšanu. Turklāt atbilstoši Civillikuma 2241., 2250. un 2251.pantam ikvienam sabiedrības, tostarp sabiedrības ar ierobežotu atbildību, dalībniekam ir lojalitātes pienākums pret sabiedrību, kas nozīmē, ka dalībniekam jārīkojas sabiedrības interesēs kā krietnam un rūpīgam saimniekam.¹⁷

Saskaņā ar likuma “Par pašvaldībām “ 70.panta 2. punktu Dome nodrošina finanšu revīziju veikšanu, lai pārbaudītu pašvaldības iestāžu un pašvaldības kapitālsabiedrību vadītāju un amatpersonu finansiālās darbības likumību un lietderību. Līdz ar to pašvaldībām ir tiesības kontrolēt pašvaldības ieguldītās mantas un līdzekļu izmantošanas efektivitāti kapitālsabiedrībā, kurā tā ir kapitāla daļu turētāja.

Domes priekšsēdētājs – Rīgas satiksmes kapitāla daļu turētāja pārstāvis Nils Ušakovs, atbildot uz vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra 2019.gada 21.marta vēstuli Nr.1-132/2534 par paskaidrojuma sniegšanu, ar 2019.gada 28.marta vēstuli Nr.2-14/RD-19-682-nd par minētajiem normatīvo aktu pārkāpumiem ir sniedzis paskaidrojumu (turpmāk – Paskaidrojums), norādot tālāk minēto:

- 1) Pārvaldības likums, uz kuru atsaucās Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija regulējot jautājumus par pamatkapitāla izmaiņām, taču neregulējot jautājumus par finansējuma novirzīšanu kapitālsabiedrības zaudējumu segšanai, tos ieguldot pašu kapitālā;
- 2) Pārvaldības likuma 3.panta trešajā daļā esot noteikts, ka jautājumos, kurus neregulē šis likums, esot piemērojami KcL noteikumi, kuru tiesību normu jēga un mērķis, kas regulē komercsabiedrību darbību, paredzot nodrošināt komercsabiedrības stabilus finanšu rādītāju esamību;
- 3) ar Saistošo noteikumu 231 1.pielikumu esot noteikts ieguldījums Rīgas satiksmes pašu kapitālā 18 432 000 *euro* ar mērķi – zaudējumu samazināšanai nevis pamatkapitāla palielināšanai, kas Rīgas satiksmei, lai segtu zaudējumus, jāparādot peļņas zaudējumu aprēķinā, tādā veidā caur tekošā gada peļņas vai zaudējumu aprēķinu samazinot zaudējumu apmēru vai palielinot peļņas apmēru, kas rezultātā atstājot ietekmi uz iepriekšējo gadu uzkrāto zaudējumu apmēru, tos samazinot. Ieguldot pamatkapitālā,

17 Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018.gada 28.jūnija sprieduma lietā Nr. SKC-195/2018 14.1.apakšpunkts

Rīgas satiksmes zaudējumi nesamazinātos;

- 4) gan palielinot kapitālsabiedrības pamatkapitālu, gan palielinot kapitālsabiedrības pārējās saimnieciskās darbības ieņēmumus un rezultātā arī peļņu, tiek atstāta vienāda ietekme uz Rīgas satiksmes pašu kapitālu, palielinot Domes līdzdalību radniecīgu komersantu kapitālā.

Izvērtējot sniegto paskaidrojumu, tas ir novērtējams kritiski un atzīstams par nepamatotu, ņemot vērā, ka:

- 1) Rīgas pašvaldībai kā publiskai personai ir saistoši Izšķērdēšanas novēršanas likuma 2.panta pirmās daļas noteikumi, proti, ka jebkurai rīcībai ar publiskas personas finanšu līdzekļiem un mantu jābūt likumīgai un jāatbilst ārējos normatīvajos aktos paredzētajiem mērķiem, kā arī normatīvajos aktos noteiktajai kārtībai. Atbilstoši publisko tiesību principam, publiskajās tiesībās atļauts ir tikai tas, kas ir noteikts ar tiesību normu. Kā skaidrots iepriekš, ne Pārvaldības likums, ne KcL neparedz dalībnieku tiešas iemaksas sabiedrības pašu kapitālā, nepalielinot pamatkapitālu. Ne Rīgas pašvaldības 2017.gada konsolidētā kopbudžeta informācija, un jo vairāk – atspoguļotā informācija Domes 2017.gada pārskata veidlapā Nr.2 “*Pārskats par budžeta izpildi*” neliecina, ka Dome 2017.gada budžetā finanšu līdzekļus 18 432 000 *euro* apmērā būtu paredzējusi kā dotāciju vai aizdevumu. Līdz ar to Domes budžetā noteiktais ieguldījums 18 432 000 *euro* apmērā nevarēja būt izlietojams nekā citādi, kā vien palielinot Rīgas satiksmes pamatkapitālu un tādējādi nodrošinot Rīgas satiksmes pozitīvu finanšu rādītāju esamību;
- 2) Kā izriet no Valsts kases skaidrojuma par vērtības samazinājuma kritēriju izvērtēšanu un noteikšanu finanšu ieguldījumiem, budžeta iestādes bilancē līdzdalību radniecīgo un asociēto kapitālsabiedrību kapitālos novērtē un norāda saskaņā ar izmaksu vai pašu kapitāla metodi. Piemērojot pašu kapitāla metodi, uzskaites vērtību veido:
 - 1) sākotnēji atzīstot:
 - pamatkapitālā iemaksātā nauda;
 - pamatkapitālā ieguldītā manta.
 - 2) katra pārskata perioda beigās:
 - līdzdalību palielina vai samazina atbilstoši līdzdalības daļas vērtības izmaiņām kapitālsabiedrību pašu kapitālā, pamatojoties uz kapitālsabiedrības gada pārskatā norādīto informāciju;

- līdzdalības vērtību nosaka, reizinot kapitālsabiedrības pašu kapitāla vērtību ar iestādei piederošo daļu procentu.¹⁸

Tādējādi, saskaņā ar norādīto, kā arī no Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada pārskata veidlapas Nr.7-1. “Līdzdalības radniecīgo kapitālsabiedrību kapitālā izmaiņu pārskats” ailē “Pārvērtēšana(+,-)/ vērtības samazinājums(+,-) redzamās informācijas, un Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada pārskata skaidrojumā sniegtās informācijas, kur norādīts, ka līdzdalība Rīgas satiksmē ir samazinājusies par 18 343 599 *euro*, attiecīgi koriģējot kapitālsabiedrības peļņas vai zaudējuma rezultātu par 2017. gadu, kas atspoguļots veidlapas Nr.7-1 “Līdzdalības radniecīgo kapitālsabiedrību kapitālā izmaiņu pārskats” ailē “Pārvērtēšana(+,-)/ vērtības samazinājums(+,-), **secināms, ka līdzdalības samazināšana vai palielināšana saistībā ar finanšu līdzekļiem 18 432 000 *euro* apmērā nebūtu iespējama bez pamatkapitāla palielināšanas, ja šie finanšu līdzekļi sākotnēji netiktu atzīti kā pamatkapitālā iemaksātā nauda, kam obligāti ir nepieciešams dalībnieku sapulces lēmums par pamatkapitāla palielināšanu.**

Līdz ar to secināms, ka Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada pārskata veidlapas Nr.7-1. “Līdzdalības radniecīgo kapitālsabiedrību kapitālā izmaiņu pārskats” ailē “Pārvērtēšana(+,-)/ vērtības samazinājums(+,-) veiktais samazinājums ir nepamatots.

Jo vairāk – Nilam Ušakovam, sniedzot skaidrojumu kā Domes priekšsēdētājam par šo pārkāpumu apstākļiem, ir pamats secināt, ka Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs, kas saskaņā ar likuma “Par pašvaldībām” 62.panta 5.punktu vada Domes finanšu komitejas darbu, kā arī ir parakstījis Saistošo noteikumu Nr.262 un Saistošo noteikumu Nr.11 paskaidrojuma rakstus, kā arī, apstiprinot Rīgas Satiksmes 2017.gada pārskatu un Rīgas pilsētas pašvaldības 2017.gada pārskatu, kā Rīgas satiksmes kapitāla daļu turētāja pārstāvis ir pieļāvis, bet kā Domes priekšsēdētājs – atzinis 18 343 599 *euro* izlietojumu pretēji Domes 2017.gada konsolidētajā kopbudžetā noteiktajam un pārskatā par budžeta izpildi skaidri norādītajam mērķim.

Saskaņā ar Likuma par budžetu un finanšu vadību 46.panta pirmo daļu pašvaldību vadītāji ir atbildīgi par šajā likumā noteiktās kārtības un prasību ievērošanu, izpildi un kontroli, kā arī par budžeta līdzekļu efektīvu un ekonomisku izlietošanu atbilstoši paredzētajiem mērķiem. Likuma “Par pašvaldību budžetiem” 15.pants noteic, ka pašvaldības domes priekšsēdētājs atbild:

¹⁸ Vērtības samazinājuma kritēriju izvērtēšana un noteikšana finanšu ieguldījumiem. Valsts kases skaidrojums. Pieejams: <https://www.kase.gov.lv/metodika/gramatvedibas-uzskaite/skaidrojumi>

- 1) par to, lai gadskārtējais pašvaldības budžets tiktu izstrādāts un iesniegts apstiprināšanai domei ne vēlāk kā divu mēnešu laikā pēc gadskārtējā valsts budžeta likuma izsludināšanas;
- 2) par pašvaldības budžeta izpildes procesa organizāciju un vadību atbilstoši likumam “Par budžetu un finanšu vadību”.

Tātad iepriekšminētās normas tieši un nepārprotami nosaka pašvaldības domes priekšsēdētāja atbildību par pašvaldības budžeta izpildes procesa organizāciju un vadību atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

Turklāt, ņemot vērā iepriekš skaidroto par to, ka tiešas iemaksas sabiedrības pašu kapitālā normatīvie akti neparedz, kā arī to, ka Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs ir parakstījis Saistošo noteikumu Nr.262 un Saistošo noteikumu Nr.11 paskaidrojuma rakstu, kā arī, kā izriet no Domes priekšsēdētāja Nila Ušakova sniegtās informācijas, sniedzot paskaidrojumu, **ir pamats secināt, ka Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs Saistošo noteikumu Nr.262 un Saistošo noteikumu Nr.11 apstiprināšanas brīdī ir apzinājies sekas, kas varētu iestāties, pieļaujot 18 343 599 euro izlietojuma iespēju pretēji ieguldījuma būtībai un maldinājis Domes deputātus, kas balsojuši par izmaiņu Domes 2017.gada konsolidētajā kopbudžetā apstiprināšanu, dodot deputātiem pamatu uzskatīt, ka viņi balsojuši par ieguldījuma 18 343 599 euro Rīgas satiksmei, kura izlietojums atbildīs ieguldījuma būtībai, bet patiesībā apstiprinājuši dāvinājumu, kas nav atzīstams arī par dotāciju.**

Izšķērdēšanas novēršanas likuma 10.panta pirmajā daļā noteikts, ka publiska persona, izņemot likumos vai Ministru kabineta noteikumos īpaši paredzētus gadījumus, nedrīkst dāvināt (ziedot) finanšu līdzekļus un mantu. Minētā panta trešajā daļā noteikts, ka dāvinājums (ziedojums) šā likuma izpratnē ir publiskas personas vai kapitālsabiedrības finanšu līdzekļu vai mantas bezatlīdzības nodošana privātpersonas vai citas kapitālsabiedrības īpašumā, kā arī kapitālsabiedrības finanšu līdzekļu vai mantas bezatlīdzības nodošana publiskas personas īpašumā.

Tādējādi Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs ir pārkāpis Likuma par budžetu un finanšu vadību 46.panta pirmās daļas noteikumus un likuma “Par pašvaldību budžetiem” 15.panta noteikumus, kā arī atzīstot 18 343 599 euro izlietojumu pretēji Domes 2017.gada konsolidētajā kopbudžetā noteiktajam un pārskatā par budžeta izpildi skaidri norādītajam mērķim, kas šo finanšu līdzekļu piešķirumu pēc būtības kvalificē kā dāvinājumu – arī Izšķērdēšanas novēršanas likuma 10.panta pirmo daļu.

Lai gan tas nav patstāvīgs pamats šā rīkojuma izdošanai, tomēr bez ievēribas nav

atstājams, ka šajā punktā aprakstītajā veidā 2016.gadā Rīgas satiksme ir saņēmusi 10 000 000 euro, tādējādi Domes sagaidāmās mantas attiecībā uz tiesībām uz līdzdalību Rīgas satiksmē atrāvuma negatīvo finansiālo ietekmi palielinot līdz 28 432 000 euro.

[1.2.] Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk – Ministrija) 2019. gada 20.februāra vēstulē Nr.1-32/1515 Domei, 2019.gada 27.februāra vēstulē Nr.1-132/1727 un 2019.gada 1.marta vēstulē Nr.1-32/1852 Domes priekšsēdētājam Nilam Ušakovam pieprasīja izsniegt Rīgas satiksmes uzdevumā sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Ernst & Young Baltic” sagatavotā neatkarīgas biznesa pārbaudes ziņojuma kopiju un Rīgas satiksmes atsevišķu iepirkumu un to rezultātā noslēgto līgumu juridisku izvērtējumu un iespējamo risku analīzes ziņojuma kopiju (turpmāk – Pārbaudes ziņojumi).

Ministrija 2019.gada 27.februāra vēstulē Nr.1-132/1727 Domes priekšsēdētājam Nilam Ušakovam paskaidroja, ka Ministrijai ir tiesības iepazīties ar ierobežotas pieejamības informāciju, kas saistīta ar pašvaldību un tās kapitālsabiedrību darbību, lai izpildītu likuma “Par pašvaldībām” noteiktās pārraudzības funkcijas, un 2019.gada 27.februāra vēstulē Nr.1-132/1727 Domes priekšsēdētājam pieprasīja sniegt šo informāciju līdz 2019.gada 1.martam, savukārt 2019.gada 1.marta vēstulē Nr.1-32/1852 - līdz 2019.gada 4.martam. Pieprasīto informāciju Ministrija nesaņēma, bet ir saņēmusi Domes priekšsēdētāja Nila Uškova 2019.gada 1.marta vēstuli Nr.2-14/RD-19-476-nd. Vēstulē skaidrots, ka Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs nevarot izpildīt Ministrijas pieprasījumu, jo pieprasītā informācija vairs neesot Domes priekšsēdētāja rīcībā. Tā esot nosūtīta atpakaļ Rīgas satiksmei, lūdzot pašreizējai Rīgas satiksmes pagaidu valdei izvērtēt iespējamo pamatu bijušo valdes locekļu atbildībai atbilstoši Pārbaudes ziņojumos norādītajām rekomendācijām, lai Domes priekšsēdētājs kā kapitāla daļu turētāja pārstāvis saskaņā ar Pārvaldības likuma 65.panta otro daļu un 66.panta pirmās daļas 6.punktu varētu pieņemt lēmumu par prasības celšanu vai atteikšanos no prasības pret bijušajiem valdes locekļiem.

Vienlaikus Ministrija 2019.gada 4.februāra vēstulē Nr.1-13/1000 Domes priekšsēdētājam Nilam Ušakovam lūdza nosūtīt Ministrijai Rīgas satiksmes pagaidu valdes ziņojumu. Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs 2019.gada 10.februāra vēstulē Nr.2-14/RD-19-411-nd Ministrijai norāda, ka Rīgas satiksmes pagaidu valdes 2019.gada 20.decembra ziņojums kapitāla daļu turētāja pārstāvim ietverot komercnoslēpumu saturošu informāciju, un ar to varot iepazīties pie kapitāla daļu turētāja pārstāvja.

Saskaņā ar Pārvaldības likuma 14.panta pirmo daļu Domes priekšsēdētājs pilda Rīgas satiksmes kapitāla daļu turētāja pārstāvja pienākumus.

Saskaņā ar likuma “Par pašvaldībām” 14.panta pirmās daļas 1.punktu pašvaldībām, pildot savas funkcijas, ir tiesības dibināt kapitālsabiedrības, kā arī ieguldīt savus līdzekļus kapitālsabiedrībās. Savukārt, saskaņā ar Pārvaldības likuma 2.pantu Pārvaldības likuma mērķis ir veicināt publiskai personai piederošu kapitāla daļu un publiskas personas kapitālsabiedrību efektīvu pārvaldību, publiskas personas kapitālsabiedrību racionālu un ekonomiski pamatotu resursu izmantošanu, labas korporatīvās pārvaldības principu ievērošanu, kā arī nodrošināt publiskas personas līdzdalības nosacījumu ievērošanu. Saskaņā ar likuma “Par pašvaldībām” 70.panta pirmās daļas otro punktu Dome nodrošina finanšu revīziju veikšanu, lai pārbaudītu pašvaldības iestāžu un pašvaldības kapitālsabiedrību vadītāju un amatpersonu finansiālās darbības likumību un lietderību. Līdz ar to pašvaldībām ir tiesības kontrolēt pašvaldības ieguldītās mantas un līdzekļu izmantošanas efektivitāti kapitālsabiedrībā, kurā tā ir kapitāla daļu turētāja.

Turklāt Pārvaldības likuma 66.panta pirmās daļas 6.punkts noteic, ka tikai dalībnieku sapulcei ir tiesības pieņemt lēmumus par prasības celšanu pret valdes vai padomes (ja tāda ir izveidota) locekli vai par atteikšanos no prasības pret viņiem, kā arī par sabiedrības pārstāvja iecelšanu sabiedrības pārstāvēšanai tiesā. Ievērojot minēto un to, ka kapitālsabiedrības valde nodrošina kapitālsabiedrības vadības un pārstāvības funkcijas, kas nesatur iepriekšējo valdes locekļu atbildības izvērtēšanu, pašvaldības domes priekšsēdētājam kā kapitāla daļu turētāja pārstāvim patstāvīgi ir pienākums izvērtēt prasības celšanu pret bijušajiem valdes locekļiem vai par atteikšanos no prasības pret viņiem. Tādējādi nav pieļaujams, ka Rīgas satiksmes kapitāla daļa turētāja rīcībā nav Pārbaudes ziņojuma un Rīgas satiksmes atsevišķu iepirkumu un to rezultātā noslēgto līgumu juridiskā izvērtējumu un iespējamo risku analīzes ziņojuma.

Saskaņā ar likuma “Par pašvaldībām” 93.panta pirmās daļas pirmo teikumu, ja pašvaldības domes priekšsēdētājs nepilda likumos noteiktos pienākumus, vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs pēc tam, kad ir saņemts attiecīgā domes priekšsēdētāja paskaidrojums, ar motivētu rīkojumu var atstādināt viņu no amata pienākumu pildīšanas. Līdz ar to Ministrijai ir tiesības pieprasīt un saņemt jebkādu informāciju no pašvaldības domes priekšsēdētāja, kas attiecas uz pašvaldības domes priekšsēdētāja kompetenci, jo citādi Ministrija nevarētu veikt pašvaldību pārraudzības funkciju, kas Ministrijai noteikta ar likumu “Par pašvaldībām”.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Ministrijai ir tiesības Domes priekšsēdētājam Nilam

Ušakovam pieprasīt un Domes priekšsēdētājam ir pienākums izsniegt Ministrijai Pārbaudes ziņojuma kopiju, Rīgas satiksmes atsevišķu iepirkumu un to rezultātā noslēgto līgumu juridisku izvērtējumu un iespējamo risku analīzes ziņojuma kopiju un Rīgas satiksmes pagaidu valdes 2019.gada 20.decembra ziņojuma kapitāla daļu turētāja pārstāvim kopiju. Tāpat arī Domes priekšsēdētājam Nilam Ušakovam ir pienākums patstāvīgi izvērtēt bijušo valdes locekļu atbildību, nevis norobežoties no šā pienākuma izpildes, uzdodot to veikt pašreizējai Rīgas satiksmes valdei.

[1.3.] Rīgas satiksme 2016.gada 10.oktobra ārkārtas dalībnieku sapulci (protokols Nr.5) ir sasaukusi Rīgas satiksmes valde. Dalībnieku sapulce tās faktiskās norises dienā un tajā ir izskatīti šādi jautājumi:

- 1) par grozījumiem Investīciju plānā 2015.-2017.gadam;
- 2) par līguma “Par aizdevumu piešķiršanu investīciju projektu finansēšanai” noslēgšanu;
- 3) par līguma “Par ar ūdeņradi darbināmo transportlīdzekļu piegādi” noslēgšanu.

Minētajā dalībnieku sapulcē Rīgas satiksmes kapitālu daļu turētāja pārstāvis Nils Ušakovs ir piekritis:

- 1) Rīgas satiksmes investīciju plāna 2015. -2017.gadam, kas ir Rīgas satiksmes 2016.gada 29.februāra dalībnieku sapulcē apstiprinātā 2016.gada budžeta 12.pielikums, grozījumiem;
- 2) Rīgas satiksmes aizdevumu līguma (tai skaitā komercķīlas un/vai ķīlas (hipotēkas) līguma) ar AS “SEB banka” slēgšanai, ievērojot Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma 60.panta otrajā daļā noteikto nogaidīšanas termiņu;
- 3) Rīgas satiksmes līguma “Par ar ūdeņradi darbināmu transportlīdzekļu piegādi” (tai skaitā ķīlas līguma) ar “SOLARIS Bus & Coach” S.A. slēgšanai.

Minētos lēmumus Rīgas satiksmes kapitālu daļu turētāja pārstāvis Nils Ušakovs ir pieņēmis bez Domes Īpašuma departamenta atzinuma (viedokļa).

Pārvaldības likuma 70.panta trešā daļa noteic, ka valde sasauc ārkārtas dalībnieku sapulci ne vēlāk kā divu nedēļu laikā pēc pieprasījuma saņemšanas. Pārvaldības likuma 70.panta piektā daļa noteic, ja izskatāmajā jautājumā lēmums jāpieņem steidzami, ārkārtas dalībnieku sapulce sasaukama termiņā, kas nodrošina iespēju laikus saņemt paziņojumu par dalībnieku sapulces sasaukšanu, kā arī dalībnieku sapulces lēmumu projektus un citus materiālus. Ārkārtas dalībnieku sapulces sasaukšanas termiņš nedrīkst būt īsāks par septiņām dienām. Steidzamību

rakstveidā pamato dalībnieku sapulces steidzamas sasaukšanas ierosinātājs. Vienlaikus Pārvaldības likuma 73.panta trešā daļa noteic, ja dalībnieku sapulce tiek sasaukta šā likuma 69.panta otrajā un trešajā daļā vai 70.panta piektajā daļā minētajā kārtībā, sapulces sasaukšanas ierosinātājs nodrošina, lai kapitāla daļu turētājs, padomes locekļi un revidents sapulces lēmumu projektus un citus materiālus saņemtu ne vēlāk kā divas darbdienu pirms sapulces. Savukārt Pārvaldības likuma 74.panta trešā daļa noteic, ka dalībnieku sapulce var pieņemt lēmumus tikai tad, ja ir ievērots šajā likumā paredzētais dalībnieku sapulces sasaukšanas laiks un veids (šis noteikums neattiecas uz šā panta otrajā daļā minētajiem jautājumiem). Ievērojot minēto, Rīgas satiksmes kapitālu daļu turētāja pārstāvim ir pienākums nodrošināt Pārvaldības likuma normu ievērošanu.

Pārvaldības likuma 14.panta ceturrtā daļa noteic, ka pašvaldības domes priekšsēdētājs no pašvaldības vai pašvaldības iestāžu darbinieku vidus vai šā panta otrajā daļā minētā amatpersona no tai padoto struktūrvienību darbinieku vidus ieceļ atbildīgo darbinieku, kas sniedz domes priekšsēdētājam vai attiecīgajai amatpersonai nepieciešamās ziņas un sagatavo dokumentus, lai domes priekšsēdētājs vai attiecīgā amatpersona varētu pildīt kapitāla daļu turētāja funkcijas pašvaldības kapitālsabiedrībā, privātajā kapitālsabiedrībā, publiski privātajā kapitālsabiedrībā vai pieņemt dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmumus pašvaldības kapitālsabiedrībā. Atbildīgo darbinieku var neiecelt, ja atbildīgā darbinieka pienākumu izpilde ietilpst pašvaldības izveidotas struktūrvienības kompetencē. Savukārt Rīgas pilsētas domes 2013.gada 18.jūnija iekšējo noteikumu “Rīgas domes Īpašuma departamenta nolikums” 8.11.1.apakšpunkts noteic, lai nodrošinātu funkciju izpildi, Īpašuma departamentam ir uzdevums pašvaldībai piederošo kapitāla daļu pārvaldības nodrošināšanas jomā sniegt pašvaldības kapitāla daļu turētāja pārstāvim nepieciešamās ziņas un sagatavot dokumentus, lai kapitāla daļu turētāja pārstāvis varētu pildīt savas funkcijas vai pieņemt dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmumus kapitālsabiedrībā, tajā skaitā sniegt atzinumu par kapitālsabiedrības dalībnieku (akcionāru) sapulcē izskatāmajiem jautājumiem, sagatavot dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmuma pieņemšanai nepieciešamo dokumentu projektus un organizēt dalībnieku (akcionāru) sapulces norisi. Tādējādi Dome ir noteikusi pienākumu Domes Īpašuma departamentam pildīt atbildīgā darbinieka pienākumus, kas ir jāievēro ne vien Domes Īpašuma departamentam, bet arī pašvaldības kapitāla daļu turētāja pārstāvim, tostarp Domes priekšsēdētājam, pildot kapitāla daļu turētāja pārstāvja pienākumus.

Vienlaikus saskaņā ar Domes priekšsēdētāja 2015.gada 9.marta iekšējo noteikumu Nr.2 “Rīgas pilsētas pašvaldības kapitāla daļu (akciju) turētāja pārstāvim nepieciešamo ziņu sniegšanas un dokumentu sagatavošanas kārtība” (turpmāk – iekšējie noteikumi Nr.2) 2.punktu Rīgas domes Īpašuma departaments nodrošina pašvaldībai piederošo kapitāla daļu (akciju) vienotu

pārvaldību. Savukārt saskaņā ar iekšējo noteikumu Nr.2 12.punktu, ja izskatāmajā jautājumā dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmumus jāpieņem steidzami vai nekavējoties, Īpašuma departaments sagatavo atzinumu bez kapitāla daļu turētāja pārstāvja rakstveida uzdevuma vai, ja atzinumu nav iespējams sagatavot, pauž viedokli dalībnieku (akcionāru) sapulcē. Ievērojot minēto SIA “Rīgas satiksme” kapitālu daļu turētāja pārstāvim, pieņemot lēmumus SIA “Rīgas satiksme” 2016.gada 10.oktobra ārkārtas dalībnieku sapulcē, ir pienākums ievērot iekšējo noteikumu Nr.2 12.punktu.

Nemot vērā iepriekš minēto, SIA “Rīgas satiksme” kapitāla daļu turētāja pārstāvis Nils Ušakovs nav ievērojis Pārvaldības likuma 74.panta trešajā daļā noteikto pienākumu, Rīgas pilsētas domes 2013.gada 18.jūnija iekšējo noteikumu “Rīgas domes Īpašuma departamenta nolikums” 8.11.1.apakšpunktā noteikto Rīgas pilsētas domes, tostarp kapitāla daļu turētāja, gribu un tādējādi nav rīkojoties kā krietns un rūpīgs saimnieks.

Vienlaikus, lai gan tas nav patstāvīgs pamats šā rīkojuma izdošanai, tomēr bez ievēribas nav atstājams fakts, ka analogiskā veida pārkāpums konstatējams arī iepriekšējā Domes sasaukuma laikā, kad, tāpat Domes darbības laikā pēc 2017.gada 3.jūnija pašvaldību vēlēšanām, Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs pildīja Rīgas satiksmes kapitāla daļu turētāja pārstāvja pienākumus.

Proti, Rīgas satiksmes 2013.gada 6.novembra ārkārtas dalībnieku sapulcē (protokols Nr.7) ir izskatīts jautājums par līguma par autobusu piegādi noslēgšanas. Dalībnieku sapulce bija sasaukta tikai vienu dienu pirms dalībnieku sapulces sanākšanas dienas.

Minētajā dalībnieku sapulcē Rīgas satiksmes kapitālu daļu turētāja pārstāvis Nils Ušakovs ir:

- 1) pieņēmis zināšanai valdes sniegto informāciju par atklāto konkursu “Par autobusu piegādi” (identifikācijas Nr.RS 2012/15) rezultātiem un plānoto iepirkuma līguma par autobusu piegādi ar “SOLARIS Bus & Coach” S.A. slēgšanu;
- 2) saskaņā ar Rīgas satiksmes statūtu 13.4.apakšpunktu piekritis ķīlas līguma starp Rīgas satiksmi un SOLARIS Bus & Coach” S.A. slēgšanai.

Minētos lēmumus Rīgas satiksmes kapitālu daļu turētāja pārstāvis Nils Ušakovs ir pieņēmis, nedodot laiku Domes Īpašuma departamentam pilnībā iepazīties ar dokumentiem atzinuma (viedokļa) sniegšanai. No minētā protokola izriet, ka Domes Īpašuma departaments ar dokumentiem iepazīties iespēju robežās un nav paspējis sagatavot rakstveida atzinumu par darba kārtībā iekļauto jautājumu. Atbilstoši Domes 2019.gada 26.februāra vēstulei Nr.2-14/RD-19-445-nd secināms, ka uz 2013.gada 6.novembri, lai Rīgas satiksmes dalībnieku sapulcē

izskatītu jautājumu par plānoto iepirkuma līguma par autobusu piegādi ar “SOLARIS Bus & Coach” S.A. slēgšanu, Rīgas satiksmes kapitālu daļu turētāja pārstāvim bija jāsaņem Domes Īpašuma departamenta atzinums (viedoklis) pēc būtības.

Pārvaldības likuma 14.panta ceturrtā daļa noteic, ka pašvaldības domes priekšsēdētājs no pašvaldības vai pašvaldības iestāžu darbinieku vidus vai šā panta otrajā daļā minētā amatpersona no tai padoto struktūrvienību darbinieku vidus ieceļ atbildīgo darbinieku, kas sniedz domes priekšsēdētājam vai attiecīgajai amatpersonai nepieciešamās ziņas un sagatavo dokumentus, lai domes priekšsēdētājs vai attiecīgā amatpersona varētu pildīt kapitāla daļu turētāja funkcijas pašvaldības kapitālsabiedrībā, privātajā kapitālsabiedrībā, publiski privātajā kapitālsabiedrībā vai pieņemt dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmumus pašvaldības kapitālsabiedrībā. Atbildīgo darbinieku var neiecelt, ja atbildīgā darbinieka pienākumu izpilde ietilpst pašvaldības izveidotas struktūrvienības kompetencē. Savukārt Domes 2013.gada 18.jūnija iekšējo noteikumu “Rīgas domes Īpašuma departamenta nolikums” 8.11.1.apakšpunkts noteic, lai nodrošinātu funkciju izpildi, Īpašuma departamentam ir uzdevums pašvaldībai piederošo kapitāla daļu pārvaldības nodrošināšanas jomā sniegt pašvaldības kapitāla daļu turētāja pārstāvim nepieciešamās ziņas un sagatavot dokumentus, lai kapitāla daļu turētāja pārstāvis varētu pildīt savas funkcijas vai pieņemt dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmumus kapitālsabiedrībā, tajā skaitā sniegt atzinumu par kapitālsabiedrības dalībnieku (akcionāru) sapulcē izskatāmajiem jautājumiem, sagatavot dalībnieku (akcionāru) sapulces lēmuma pieņemšanai nepieciešamo dokumentu projektus un organizēt dalībnieku (akcionāru) sapulces norisi. Tādējādi Dome ir noteikusi pienākumu Domes Īpašuma departamentam pildīt atbildīgā darbinieka pienākumus, kas ir jāievēro ne vien Domes Īpašuma departamentam, bet arī pašvaldības kapitāla daļu turētāja pārstāvim, tostarp Domes priekšsēdētājam, pildot kapitāla daļu turētāja pārstāvja pienākumus.

Ievērojot iepriekš minēto un ņemot vērā līguma par autobusu piegādi summu 75 808 297,50 LVL (bez PVN) un ķīlas līguma noteikto komercķīlas atbildību 47 450 000 LVL, kā arī šo darījumu attiecību pret Rīgas satiksmes pamatkapitālu 43 752 872 LVL, kapitāla daļu turētāja pārstāvim bija jārikojas kā krietnam un rūpīgam saimniekam, proti, bija jāizvērtē un jāņem vērā šādu darījumu slēgšanas riski un jāizsaka sava griba par minētajiem darījumiem.

Turklāt likuma “Par valsts un pašvaldību kapitāla daļām un kapitālsabiedrībām” (*spēkā līdz 2014.gada 31.decembrim*) 52.panta trešā daļa noteica, ka valde sasauca ārkārtas dalībnieku sapulci ne vēlāk kā divu nedēļu laikā pēc pieprasījuma saņemšanas dienas. Likuma “Par valsts un pašvaldību kapitāla daļām un kapitālsabiedrībām” 55.panta piektā daļa noteica, ka ja

izskatāmajā jautājumā lēmums jāpieņem steidzami, ārkārtas dalībnieku sapulce sasaukama termiņā, kas nodrošina iespēju laikus saņemt paziņojumu par dalībnieku sapulces sasaukšanu, kā arī dalībnieku sapulces lēmumu projektus un citus materiālus. Šis termiņš nedrīkst būt īsāks par septiņām dienām. Steidzamību rakstveidā pamato tas, kurš ierosinājis steidzami sasaukt dalībnieku sapulci. Vienlaikus likuma "Par valsts un pašvaldību kapitāla daļām un kapitālsabiedrībām" 55.panta trešā daļa noteica, ja dalībnieku sapulce tiek sasaukta šā likuma 52.panta piektajā daļā minētajā kārtībā, sapulces sasaukšanas ierosinātājs nodrošina, lai kapitāla daļu turētājs un revidents sapulces lēmumu projektus un citus materiālus saņemtu ne vēlāk kā trīs dienas pirms sapulces. Savukārt likuma "Par valsts un pašvaldību kapitāla daļām un kapitālsabiedrībām" 56.panta trešā daļa noteica, ka dalībnieku sapulce var pieņemt lēmumus tikai tad, ja ir ievērots šajā likumā paredzētais dalībnieku sapulces sasaukšanas laiks un veids.

Ievērojot minēto, Rīgas satiksmes kapitālu daļu turētāja pārstāvis Nils Ušakovs nav ievērojis likuma "Par valsts un pašvaldību kapitāla daļām un kapitālsabiedrībām" 56.panta trešajā daļā noteikto pienākumu, Rīgas pilsētas domes 2013.gada 18.jūnija iekšējo noteikumu "Rīgas domes Īpašuma departamenta nolikums" 8.11.1.apakšpunktā noteikto Rīgas pilsētas domes, tostarp kapitāla daļu turētāja, gribu un tādējādi nav rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks.

Līdz ar to, lai gan tas nav patstāvīgs pamats šā rīkojuma izdošanai, augstāk minētais liecina, ka Rīgas satiksmes kapitāla daļu turētāja pārstāvja Nila Ušakova pieļautajiem pārkāpumiem Rīgas satiksmes dalībnieku sapulces sasaukšanā un lēmumu pieņemšanā nav vienreizējs raksturs, bet tie ir sistemātiski.

[1.4.] Ministrija ir saņēmusi Domes priekšsēdētāja Nila Ušakova 2019.gada 19.februāra vēstuli Nr.2-14/RD-19-411-nd, kurā ir sniegtas atbildes uz ministrijas 2019.gada 4.februāra vēstulē Nr.1-13/1000 Domes priekšsēdētājam uzdotajiem jautājumiem, tajā skaitā par Rīgas satiksme valdei nepieciešamo dalībnieku sapulces piekrišanu darījumu slēgšanai.

Atbilstoši Pārvaldības likuma 82.panta ceturtais daļas 2.punktam, valdei ir nepieciešama padomes iepriekšēja piekrišana tādu darījumu slēgšanai, kuri pārsniedz statūtos vai padomes lēmumos noteikto summu. Vienlaikus Pārvaldības likuma 82.panta astotā daļa nosaka, ka, ja sabiedrībā netiek veidota padome, šā panta ceturtajā un piektajā daļā minētajos jautājumos lēmumu pieņem dalībnieku sapulce.

Domes priekšsēdētāja Nila Ušakova 2019.gada 19.februāra vēstulē Nr.2-14/RD-19-411-nd paskaidrots, ka lēmumus padomes neesamības gadījumā pieņem dalībnieku sapulce. Līdz ar to

Rīgas satiksmes 2014.gada 17.decembra ārkārtas dalībnieku sapulcē (protokols Nr.8) nolemts, ka valdei ir nepieciešama iepriekšēja dalībnieku sapulces piekrišana tādu darījumu slēgšanai, kuru summa preču un pakalpojumu iegādei pārsniedz 420 000 *euro* (bez PVN) un būvdarbiem 5 200 000 *euro* (bez PVN), izņemot darījumus, kas saistīti ar Rīgas satiksmes pamatdarbības nodrošināšanu un ietverti Rīgas satiksme dalībnieku sapulcē apstiprinātā budžeta Investīciju budžetā, IT uzturēšanas un kapitālieguldījumu plānā, Materiālo izmaksu budžetā un Infrastruktūras objektu būvdarbu plānā. Ievērojot minēto izriet, ka dalībnieku sapulces piekrišana nav nepieciešama darījumiem, kas saistīti ar Rīgas satiksme pamatdarbības nodrošināšanu un ietverti Rīgas satiksme dalībnieku sapulcē apstiprinātā budžeta Investīciju budžetā, IT uzturēšanas un kapitālieguldījumu plānā, Materiālo izmaksu budžetā un Infrastruktūras objektu būvdarbu plānā. Minētais nosacījums norāda uz to, ka netiek prasīta dalībnieku sapulces piekrišana, ja darījums tiek slēgts budžeta un plānu ietvaros.

Pārvaldības likuma 82.panta ceturtās daļas mērķis ir noteikt dalībnieku sapulcei tiesības veikt kontroli pēc būtības par konkrēta darījuma slēgšanu, nevis tikai informētai par darījuma slēgšanu. Domes priekšsēdētāja Nila Ušakova 2019.gada 19.februāra vēstulē Nr.2-14/RD-19-411-nd sniegtais skaidrojums nesniedz pārliecību, ka Rīgas satiksmē ir noteikta skaidra kārtība, kādos gadījumos nepieciešama dalībnieku sapulces piekrišana un rada pamatotu risku, ka kontrole netiek veikta, jo darījumu, kam nav nepieciešama piekrišana klāsts ir ļoti plašs un attiecas pēc būtības uz visu Rīgas satiksmes pamatdarbību, tādējādi izslēdzot jebkādu dalībnieka kontroli pār pieņemtajiem lēmumiem. Šādas pieejas rezultātā 2014.gada 17.decembra dalībnieku sapulces lēmums par atskaites punkta summu zaudē juridisko slodzi, jo nav iespējams identificēt darījumus, kuriem būtu nepieciešama dalībnieku sapulces piekrišana, jo visam, izņemot ārkārtas gadījumus, ir jābūt iekļautam budžeta plānā.

Turklāt Pārvaldības likuma 82.panta astotā daļas attiecas uz šā likuma 82.panta ceturtās daļas ievaddaļu, nevis paredz dalībnieku sapulcei ar lēmumu noteikt summu, kad valdei darījumu slēgšanai ir nepieciešama dalībnieku sapulces piekrišana. Turklāt kā izriet no Pārvaldības likuma 82.panta ceturtās daļas 2.punkta, tad padome pieņem lēmumus par to, kad valdei ir nepieciešama padomes iepriekšēja piekrišana darījumu slēgšanai, kas nozīmē, ka padome lēmumos nosaka izņēmuma gadījumus, kad nepieciešama tās piekrišana darījumu slēgšanai, nevis nosaka patstāvīgu kārtību. Patstāvīgi kārtību, kad valdei ir nepieciešama dalībnieku sapulces iepriekšēja piekrišana darījumu slēgšanai nosaka statūtos.

Domes priekšsēdētājs – Rīgas satiksmes kapitāla daļu turētāja pārstāvis Nils Ušakovs, sniedzot Paskaidrojumu, pārkāpumu neatzīst.

Nemot vērā iepriekš minēto, secināms, ka Rīgas satiksmes kapitāla daļu turētāja pārstāvis Nils Ušakovs nav ievērojis Pārvaldības likuma 82.panta ceturrtās daļas 2.punktu un līdz šim brīdīm nav izdarījis attiecīgus grozījumus Rīgas satiksmes statūtos, lai kā krietns un rūpīgs saimnieks izvērtētu darījumu slēgšanu, kas pārsniedz noteiktu summu un var ietekmēt kapitālsabiedrības darbību.

[1.5.] Viens no Valsts kontroles 2019.gada 18.janvāra likumības un lietderības revīzijas “Vai Rīgas pilsētas transporta infrastruktūras, tajā skaitā autostāvvietu, izbūve, rekonstrukcija un uzturēšana notiek atbilstoši normatīvo aktu prasībām, plānveidīgi, efektīvi un ekonomiski?” ziņojuma (turpmāk – Revīzijas ziņojums) galvenajiem secinājumiem ir tas, ka atbilstoši Domes noteiktajam ieņēmumi no maksas autostāvvietām ir izlietojami maksas stāvvietu apsaimniekošanai un pārvaldīšanai, kā arī jaunu maksas stāvvietu ierīkošanai un satiksmes infrastruktūras attīstībai. Taču Rīgas satiksme nenodrošina caurskatāmu grāmatvedības uzskaiti par ieņēmumu no maksas autostāvvietām izlietojumu, līdz ar to nav iespējams izsekot, kādiem mērķiem revidējamā laika posmā ir izlietoti apmēram 9,113 milj. *euro*.

Revīzijas ziņojumā norādīts, ka:

- 1) saistībā ar bankas kontu, kurā tiek ieskaitīti ieņēmumi no maksas autostāvvietām, Rīgas satiksme norādīja, ka ieņēmumi no autostāvvietām ir ieskaitāmi bankas kontā, kas grāmatvedības uzskaitē ir konts 2621.4;
- 2) revīzijā, pārbaudot kontu apgrozījumus, konstatēts, ka norādītajā bankas kontā tiek ieskaitīta mazāk nekā trešdaļa no ikgadējiem ieņēmumiem par maksas autostāvvietām. Pārējie ieņēmumi tiek ieskaitīti citā bankas kontā, kas atbilstoši grāmatvedības kontu plānam ir uzņēmuma pamatdarbības konts 2621.1. No pamatdarbības bankas konta Rīgas satiksme maksā par visiem kapitālsabiedrības saņemtajiem rēķiniem.

Revīzijas ziņojumā secināts, ka:

- 1) ņemot vērā šajā revīzijas ziņojumā minēto un to, ka 2016. un 2017. gadā ieņēmumi no autostāvvietām par 9,725 milj. *euro* pārsniedza izdevumus, kas ir attiecināti uz autostāvvietām, bet autostāvvietu debitoru parādi pieauga par 611 493 *euro*, Rīgas satiksmes naudas līdzekļu atlikumam bankas kontos 2017. gada beigās vajadzēja būt vismaz 9,113 milj. *euro*;
- 2) saskaņā ar Rīgas satiksmes grāmatvedības uzskaiti uz 2017. gada 31. decembri naudas atlikums kontā 2621.1 bija 0 *euro*, bet kopējais naudas atlikums bankā (konts 2620), bija

tikai 404 739,25 euro¹⁹.

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 43.panta otro daļu, deleģējot pārvaldes uzdevumu ar līgumu, attiecībā uz konkrētā uzdevuma izpildi pilnvarotā persona atrodas tās iestādes padotībā, kura slēdz līgumu. Vienlaikus minētā likuma 43.panta piektā daļa noteic, ka pilnvarotā persona un iestāde, kuras padotībā ir pilnvarotā persona, ir atbildīga par deleģētā uzdevuma tiesisku un lietderīgu izpildi. Turklāt saskaņā ar Domes priekšsēdētāja 2015.gada 9.marta iekšējo noteikumu Nr.2 “Rīgas pilsētas pašvaldības kapitāla daļu (akciju) turētāja pārstāvim nepieciešamo ziņu sniegšanas un dokumentu sagatavošanas kārtība” 22.3.apakšpunktu Nozares departaments pēc Īpašuma departamenta rakstveida pieprasījuma sagatavo un sniedz atzinumus vai viedokli starp pašvaldību un kapitālsabiedrību noslēgto līgumu izpildi.

Ievērojot minēto, ne vien attiecīgā Rīgas pilsētas pašvaldības institūcija no pašvaldības puses, bet arī Rīgas satiksme un kapitāla daļu turētāja pārstāvis ir atbildīgs par 2005.gada 13.jūlijā starp Domi un Rīgas satiksme noslēgtā deleģēšanas līguma Nr.484 “Par sabiedriskā transporta, autotransporta un maksas stāvvietu pakalpojumu sniegšanu Rīgas pilsētā” (turpmāk – Līgums) izpildi.

Ievērojot minēto, vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs 2019.gada 15.februāra vēstulē Nr.1-132/1402 Domes priekšsēdētājam lūdza paskaidrot par līguma izpildi atbildīgo Rīgas pilsētas pašvaldības un Rīgas satiksmes amatpersonu rīcību, kas vērsta uz to, lai ieņēmumi no maksas autostāvvietām būtu izlietoti maksas stāvvietu apsaimniekošanai un pārvaldīšanai, kā arī jaunu maksas stāvvietu ierīkošanai un satiksmes infrastruktūras attīstībai. Domes Satiksmes departaments 2019.gada 7.marta vēstulē Nr.DS-19-188-dv norāda, ka saskaņā ar Līguma 16.5.apakšpunktu finanšu līdzekļi, kas iegūti Rīgas pašvaldības maksas autostāvvietu, kas atrodas ielu sarkano līniju robežās, lietošanas tiek izlietoti Rīgas pilsētas pašvaldības maksas autostāvvietu, kas atrodas ielu sarkano līniju robežās apsaimniekošanai un pārvaldīšanai un satiksmes infrastruktūras attīstībai. Līdz ar to līdzekļi, kas iegūti no maksas autostāvvietu apsaimniekošanas, var tikt izmantoti ne tikai autostāvvietu attīstībai, bet arī satiksmes infrastruktūras attīstībai. Tādējādi par autostāvvietām iegūtie līdzekļi ir izmantojami arī satiksmes infrastruktūras uzlabošanai – investīcijām ceļu saimniecībā un elektrosaimniecībā.

19 Valsts kontroles 2019.gada 18.janvāra likumības un lietderības revīzijas “Vai Rīgas pilsētas transporta infrastruktūras, tajā skaitā autostāvvietu, izbūve, rekonstrukcija un uzturēšana notiek atbilstoši normatīvo aktu prasībām, plānveidīgi, efektīvi un ekonomiski?” ziņojuma 82.-85.lpp.

Piemēram, auditējamā periodā ir veikti darbi sliežu ceļa rekonstrukcijai Rīgas centrālirgus rajonā, 13.janvāra/Prāgas ielā, Kr.Barona ielā, Aspazijas bulvārī u.c. un šīs investīcijas ir tieši saistītas ar satiksmes infrastruktūras attīstīšanu.

No sniegtā skaidrojuma nav iespējams gūt pārliecību, ka uzskaitītie darbi ir veikti par līdzekļiem, kas iegūti no ieņēmumiem no maksas autostāvvietām, kā arī nav paskaidrots par līguma izpildi atbildīgo Rīgas pilsētas pašvaldības un Rīgas satiksmes amatpersonu rīcību, kas vērsta uz to, lai ieņēmumi no maksas autostāvvietām būtu izlietoti maksas autostāvvietu apsaimniekošanai un pārvaldīšanai, kā arī jaunu maksas autostāvvietu ierīkošanai un satiksmes infrastruktūras attīstībai.

Turklāt Rīgas pilsētas pašvaldības revīzijas ieteikumu ieviešanas termiņu 11.punktā Rīgas pilsētas pašvaldība apņemas, pilnveidot Rīgas satiksmes grāmatvedības uzskaiti par autostāvvietu ieņēmumu izlietojumu, izpildot Valsts kontroles ieteikumu, kas paredz, lai nodrošinātu ieņēmumu no maksas autostāvvietu pakalpojumiem izlietojuma atbilstību pašvaldības noteiktajiem mērķiem, Rīgas satiksmei pilnveidot grāmatvedības uzskaiti, kas ļautu izsekot ieņēmumu izlietojumam atbilstoši noteiktajam mērķim.

Paskaidrojumā Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs ir norādījis, ka neskatoties uz apņemšanos pilnveidot grāmatvedības uzskaiti, pašvaldība neatzīst nepilnības grāmatvedībā.

Valsts kontroles likuma 55.panta pirmā daļa noteic, ka revīziju slēdz, pieņemot revīzijas departamenta lēmumu par revīzijas ziņojuma apstiprināšanu. Šo lēmumu nosūta revidējamai vienībai. Lēmums stājas spēkā pēc 15 dienām no tā pieņemšanas dienas, ja tas nav apstrīdēts Valsts kontroles padomē. Tādējādi secināms, ka minētais likums nosaka rīcību gadījumā, kad revidējama vienība nepiekrīt Valsts kontroles secinājumiem.

Nemot vērā faktu, ka augstāk minētais apstrīdēšanas mehānisms nav izmantots, bet vienlaicīgi Rīgas pilsētas pašvaldība apņemas pilnveidot Rīgas satiksmes grāmatvedības uzskaiti par autostāvvietu ieņēmumu izlietojumu, izpildot Valsts kontroles ieteikumu, Domes priekšsēdētāja Nila Ušakova paskaidrojumā minētais par nepiekrīšanu Valsts kontroles secinājumiem ir kritiski vērtējams. Vienlaikus no paskaidrojuma nevar gūt pārliecību, ka Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs ir ieinteresēts Valsts kontroles ieteikumu ieviešanā un ieviešanai ir tikai formāls raksturs.

Vienlaikus Rīgas satiksme vidēja termiņa stratēģijā no 2017. līdz 2020.gadam 8.lpp. norādīts, ka 2011.gada 14.novembrī starp Domi un Rīgas satiksmei tika noslēgts pasūtījuma līgums par sabiedriskā transporta pakalpojumu sniegšanu Rīgas pilsētas sabiedriskā transporta maršrutu

tīklā, pilsētas nozīmes maršrutu tīklā integrējot arī pārvadājumus ar mikroautobusiem. Vienlaikus arī norādīts, ka tādējādi attiecībā uz šajā līgumā regulētajiem jautājumiem Līgums zaudē spēku. Līdz ar to Līguma noteikumi par sabiedriskā transporta pakalpojumu nodrošināšanu un ar to saistītajiem jautājumiem no 2011.gada 14.novembra ir zaudējuši spēku. Ievērojot minēto un to, ka Līguma 16.5.apakšpunkts aptver ieņēmumus gan no sabiedriskā transporta pakalpojumu nodrošināšanas, gan autostāvvietu pakalpojuma nodrošināšanas, tad atbilstoši Līguma 8.punktam ir jānošķir deleģētie pārvaldes uzdevumi. Atbilstoši Līguma 8.punktam attiecībā uz autostāvvietu apsaimniekošanu un pārvaldīšanu Rīgas satiksmei ir noteikts pienākums veikt jaunu Rīgas pašvaldības maksas stāvvietu ierīkošanu, nevis satiksmes infrastruktūras attīstību, kas atbilstoši līgumam attiecas uz sabiedriskā transporta pakalpojumu nodrošināšanu.

Turklāt saskaņā ar Ministru kabineta 2015.gada 28.jūlija noteikumu Nr.435 “Kārtība, kādā nosaka un kompensē ar sabiedriskā transporta pakalpojumu sniegšanu saistītos zaudējumus un izdevumus un nosaka sabiedriskā transporta pakalpojuma tarifu” 23.punktu, ja pārvadātājs ne tikai sniedz pakalpojumus, uz kuriem attiecas sabiedriskā transporta pakalpojumu pasūtījuma līgums, bet veic arī citu saimniecisko darbību, pārvadātājs nodrošina ar sabiedriskā transporta pakalpojumu pasūtījuma līguma izpildi saistītās saimnieciskās darbības atsevišķu uzskaiti. To veic tāpat kā tad, ja sabiedriskā transporta pakalpojumus sniegtu atsevišķs, patstāvīgs komersants. Ievērojot minēto, Rīgas satiksmei ir jānodrošina ar sabiedriskā transporta pakalpojumu pasūtījuma līguma izpildi saistītās saimnieciskās darbības atsevišķa uzskaitē no citas saimnieciskās darbības, tostarp autostāvvietu pakalpojumu sniegšanas.

Valsts pārvaldes iekārtas likuma 46.panta 7.un 8.punktā paredzēts, ka deleģēšanas līgumā norāda regulāro pārskatu un ziņojumu sniegšanas kārtību un pilnvarotās personas darbības uzraudzības kārtību. Savukārt atbilstoši Līguma sestajai daļai secināms, ka līguma izpildes kontroles kārtība attiecas tikai uz sabiedriskā transporta pakalpojumiem. Līdz ar to secināms, ka Līgums saistībā ar maksas autostāvvietu pakalpojumu sniegšanu Rīgas pilsētā neparedz regulāru pārskatu un ziņojumu sniegšanas kārtību un pilnvarotās personas darbības uzraudzības kārtību.

Domes priekšsēdētājs – Rīgas satiksmes kapitāla daļu turētāja pārstāvis Nīls Ušakovs, sniedzot Paskaidrojumu, norāda, ka nav pamata apgalvojumam, ka ar Līgumu nodotās funkcijas un regulējums par finanšu līdzekļu izlietojumu zaudēja spēku. Norādītais ir pretrunā ar Rīgas satiksmes vidēja termiņa stratēģijā no 2017. līdz 2020.gadam 8.lpp. norādīto par Līguma spēka zaudēšanu daļā attiecībā uz sabiedriskā transporta pakalpojumu sniegšanu pilsētas nozīmes maršruta tīklā.

Ņemot vērā iepriekš minēto un pamatojoties uz Pārvaldības likuma 34.pantu, Rīgas satiksmes kapitāla daļu turētājam Nilam Ušakovam bija jābūt informācijai par Līguma izpildi un jānodrošina apstākļi, lai nepieļautu, ka Rīgas satiksme neizpilda Līgumu, radot finanšu risku. Kā arī kā Domes priekšsēdētājam Nilam Ušakovam bija jānodrošina līguma atbilstība Valsts pārvaldes iekārtas likuma 46.panta 7.un 8.punktam, lai nodrošinātu Rīgas pilsētas pašvaldības tiesību un interešu ievērošanu.

[2.] Izvērtējot Domes priekšsēdētāja kā Rīgas satiksmes kapitāla daļu turētāja atbildību, vienlaikus iepriekšminētajam ņemams vērā šāds tiesiskais regulējums:

Likuma “Par pašvaldībām” 62.panta 11.punkts noteic, ka domes priekšsēdētājs veic citus pienākumus, kas paredzēti likumos, Ministru kabineta lēmumos, attiecīgās pašvaldības nolikumā un domes lēmumos. Savukārt Pārvaldības likuma 14.panta pirmā daļa noteic, ja pašvaldības kapitāla daļu turētājs ir pašvaldība, šajā likumā paredzētos kapitāla daļu turētāja lēmumus pieņem pašvaldības domes priekšsēdētājs. Saskaņā ar Pārvaldības likuma 14.panta pirmo daļu Rīgas pilsētas domes priekšsēdētājs pilda SIA “Rīgas satiksme” kapitāla daļu turētāja pārstāvja pienākumus.

Civillikuma 2250.panta pirmā daļa noteic, ka katram biedram, izpildot uzliktos pienākumus, jādarbojas sabiedrības lietās ar tādu rūpību un čaklību, kādu var sagaidīt no krietna un rūpīga saimnieka. Savukārt Civillikuma 2295.pants noteic, ka pilnvarniekam jādarbojas, izpildot viņam doto uzdevumu, ar lielāko rūpību, un viņš atbild pilnvarotājam par katru neuzmanību. Tāpat Civillikuma 2298.pants paredz, ka pilnvarnieks, kas nepareizi ziņo pilnvarotājam par savu uzdevumu, atbild par zaudējumu, kas no tā cēlies. Civillikuma 1772.pantā noteikts, ka jau cēlies zaudējums var būt vai nu cietušā tagadējās mantas samazinājums, vai arī viņa sagaidāmās peļņas atrāvums.

Augstākās tiesas Civillietu departaments 2018.gada 28.jūnija spriedumā lietā Nr. SKC-195/2018 ir atzinis, ka sabiedrības dalībnieks un valdes loceklis, kas rīkojas kā krietns un rūpīgs saimnieks, ir lojāls sabiedrībai un neveic darbības, kas apdraud tās mērķu, tostarp peļņas gūšanas un sabiedrības attīstības mērķu, sasniegšanu. Turklāt atbilstoši Civillikuma 2241., 2250. un 2251.pantam ikvienam sabiedrības, tostarp sabiedrības ar ierobežotu atbildību, dalībniekam ir lojalitātes pienākums pret sabiedrību, kas nozīmē, ka dalībniekam jārīkojas

sabiedrības interesēs kā krietnam un rūpīgam saimniekam²⁰.

Sabiedrības dalībnieka lojalitāte pret sabiedrību kā vispārīgs pienākums izriet no Civillikuma 2341., 2250. un 2251.panta. Ņemot vērā šo dalībnieka likumisko pienākumu, sabiedrībai nav jāpiecieš savā sastāvā dalībnieks, kurš ne vien šo pienākumu nepilda, bet ar savu rīcību nodarījis sabiedrībai būtisku kaitējumu, turklāt pastāv iespēja, ka viņš varētu kaitējumu nodarīt arī turpmāk. Vērtējot turpmāka kaitējuma nodarīšanas iespējamību, jāņem vērā arī atbildētāja rīcības raksturs, proti, vai kaitējuma nodarīšana ir bijis atsevišķs, izolēts incidents, kam pamatā ir nejauša apstākļu sakritība vai neuzmanība, vai arī tā ir radīta ar tīšu, sistemātisku atbildētāja rīcību. Turklāt nav vajadzīgs tīšs nolūks kaitēt sabiedrībai, pietiek ar to, ka kaitējums ir nodarīts ar apzinātu rīcību, kuras kaitīgumu sabiedrībai tās veicējs nevarēja neapzināties. Jāņem vērā arī atbildētāja rīcības motīvi.²¹

Civillikuma 2343.pants noteic, kas aicināts vai neaicināts ved svešas lietas, vai atsavina svešu mantu, vai pārvalda kā dalībnieks kopīgas lietas, vai pārvalda mantu uz kāda cita tiesiska pamata, vai arī kam jāizdod līdz ar augļiem sveša manta, tam par savu pārvaldību jādod norēķins vai nu pārstāvamam, vai pārējiem kopīpašniekiem, vai sabiedrības līdzbiedram, vai kādam citam, kam uz to ir tiesība. Vienlaikus Civillikuma 2298.pants noteic, ka pilnvarnieks, kas nepareizi ziņo pilnvarotājam par savu uzdevumu, atbild par zaudējumu, kas no tam cēlies. Turklāt kā norādīts Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2016.gada 30.septembra spriedumā lietā Nr.SKC-297/2016 Civillikuma 2343.panta neizpildes gadījumā pilnvarotais atbild par zaudējumiem, kas no tā cēlušies. Ievērojot iepriekš minēto, secināms, ka arī publiskas personas kapitālsabiedrības kapitāla daļu turētāja pārstāvis, kas pilda domes priekšsēdētāja pienākumus, ir atbildīgs par visu periodu, kurā viņam ir bijis pienākums dot norēķinu un nodot lietas.

Pārvaldības likuma 34.panta pirmā daļa noteic, ka atvasinātas publiskas personas kapitāla daļu turētāja pārstāvis katru gadu vispusīgi izvērtē kapitālsabiedrības finanšu darbības efektivitātes un vidēja termiņa darbības stratēģijās noteikto finanšu un nefinanšu mērķu sasniegšanu. Savukārt Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 34.panta otrā daļa noteic, ka, izvērtējot mērķu īstenošanas progresu, atvasinātas publiskas personas kapitāla daļu turētāja pārstāvis atbilstoši nepieciešamībai pieņem lēmumu par turpmāko rīcību,

20 Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018.gada 28.jūnija sprieduma lietā Nr. SKC-195/2018 14.1.apakšpunkts

21 Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018.gada 31.janvāra sprieduma lietā Nr. SKC-34/2018 7.punkts

lai nodrošinātu aktīvu atdeves un vērtības pieaugumu, kā arī vidēja termiņa darbības stratēģijā noteikto mērķu sasniegšanu. Ievērojot minēto, publiskas personas kapitāla daļu turētāja pārstāvim ir noteikts skaidrs pienākums rūpēties par kapitālsabiedrības finanšu darbību.

[3.] Likumos noteikto pienākumu nepildīšana un normatīvo aktu pārkāpumi, kurus Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs ir pieļāvis kā Domes priekšsēdētājs

[3.1.] Ministrija 2018.gada 8.novembrī saņēma domes Nacionālās apvienības “Visu Latvijai!” – “Tēvzemei un Brīvībai/LNNK” frakcijas 2018.gada 8.novembra iesniegumu, kurā norādīts uz iespējamo Domes komiteju un sēžu kārtības neatbilstību normatīvo aktu prasībām.

Iesniegumā ir norādīts, ka 2018.gada 15.oktobrī Domes Finanšu un administrācijas lietu komitejas darba kārtībā bija iekļauts darba kārtības punkts “Par nekustamā īpašuma atvieglojumiem Rīgā”, kas īsi pirms attiecīgās komitejas sēdes 2018.gada 17.oktobrī pazuda no darba kārtības un komitejas sēdē netika izskatīts. Komitejas laikā Domes priekšsēdētājs, kas vienlaicīgi ir arī Finanšu un administrācijas lietu komitejas priekšsēdētājs, informēja deputātus, ka kļūda darba kārtībā radās referentes rīcības dēļ.

Lai jautājums par nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumiem tiktu pēc iespējas operatīvāk risināts, Domes Nacionālās apvienības “Visu Latvijai!” – “Tēvzemei un Brīvībai/LNNK” frakcija 2018.gada 2.novembrī iesniegusi Domes priekšsēdētājam pieprasījumu par Domes ārkārtas sēdes sasaukšanu atbilstoši likuma “Par pašvaldībām” 28.panta pirmās daļas pirmajam punktam. 2018.gada 5.novembrī Domes ārkārtas sēde tika sasaukta, taču sēdē Domes priekšsēdētājs paziņojis, ka sēdē tiek izsludināts pārtraukums uz nenoteiktu laiku, vienlaikus nenorādot rīcību, lai novērstu šķēršļus jautājuma izskatīšanai.

Izvērtējot iesniegumā minēto informāciju kopsakarā ar Latvijas Republikā spēkā esošajos normatīvajos aktos ietverto regulējumu, secināju tālāk norādīto.

Likuma “Par pašvaldībām” 56.pants nosaka, ka par komiteju sēžu laiku, vietu un darba kārtību visi attiecīgās domes deputāti tiek informēti pašvaldības nolikumā noteiktajā kārtībā. Vienlaikus Domes 2011.gada saistošo noteikumu Nr.114 “Rīgas pilsētas pašvaldības nolikums” (turpmāk – Pašvaldības nolikums) 66.punkts nosaka, ka sēdes darba kārtība un izskatāmie materiāli vismaz 48 stundas pirms komitejas sēdes sākuma komitejas locekļiem ir pieejami e-portfelī.

Ņemot vērā minēto, normatīvie akti nepilnvaro pašvaldības domes priekšsēdētāju grozīt izsludināto komitejas darba kārtību vienpersoniski, un komitejas sēdē bija jāizskata visi jautājumi, kas tika izsludināti un normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā nosūtīti deputātiem iepazīties.

Vienlaikus, analizējot Domes priekšsēdētāja paziņojumu par referentes tehnisko kļūdu, secināms, ka situācijā, kad tika konstatēta tehniskā kļūda, un ņemot vērā, ka deputāti bija normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā iepazīstināti ar tādu komitejas darba kārtību, kas saturēja augstāk minēto jautājumu, kā arī to, ka attiecīgie materiāli bija deputātiem pieejami, Domes priekšsēdētājam ir jānodrošina kļūdas novēršana, operatīva darba kārtības tehniskā precizēšana un jautājuma izskatīšana attiecīgajā komitejas sēdē.

Attiecībā uz Domes 2018.gada 5.novembra ārkārtas sēdes norises laiku secināms, ka ārkārtas sēdes sasaukšanas pamats ir likuma "Par pašvaldībām" 28.panta pirmā daļa, tas ir, saņemts likumā noteiktā domes deputātu skaita pieprasījums. Šajā gadījumā domes priekšsēdētājam ir pienākums sasaukt ārkārtas sēdi, un normatīvie akti neparedz domes priekšsēdētājam izvēles tiesības ārkārtas sēdes sasaukšanai. Vienlaikus secināms, ka domes ārkārtas sēdes sasaukšanas būtība ir konkrēto, iesniegto jautājumu risināšana pēc būtības pēc iespējas ātrāka laika posmā, nodrošinot operativitāti. Ņemot vērā minēto, domes priekšsēdētājam jānodrošina ārkārtas sēdes darba kārtībā iekļauto jautājumu izskatīšana pēc iespējas īsāka laika posmā, un tādējādi pārtraukuma pasludināšana uz nenoteiktu laiku ir pretrunā ar ārkārtas sēdes būtību un ir uzskatāma par jautājuma novilcināšanu. Vienlaikus jāatzīmē, ka saistošie noteikumi par nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumiem ir tādi saistošie noteikumi, kas regulē vienu no svarīgākajām pašvaldības darbības jomām un kur nepieciešams nodrošināt gan efektīva regulējuma izstrādāšanu, gan iedzīvotāju informēšanu, jo nekustamā īpašuma nodokļa likmes skar ikvienu pašvaldības iedzīvotāju.

Tajā pašā laikā Pašvaldības nolikuma 88.prim punkts nosaka, ka domes deputātiem ir tiesības pieprasīt līdz 10 minūtēm ilgu domes sēdes pārtraukumu. Savukārt, Pašvaldības nolikuma 107.punkts nosaka Domes priekšsēdētājam pilnvarojumu pārtraukt domes sēdi, ja domes sēdes darba kārtībā iekļautos jautājumus nav iespējams izskatīt kvoruma trūkuma dēļ. Pašvaldības nolikums nepilnvaro Domes priekšsēdētāju pārtraukt sēdi citos gadījumos. Neapšaubāmi, atsevišķos gadījumos domes sēdes laikā varētu rasties kādi nepārvarami un neprognozējami apstākļi, kas dažos gadījumos varētu liegt jautājuma tūlītēju izskatīšanu, bet pie šādu apstākļu rašanās sēdes pārtraukumam jābūt pēc iespējas īsākam, kā arī pārtraukuma laikā pēc iespējas

ātrāk un operatīvāk jānovērš jautājumu izskatīšanu kavējošie apstākļi.

Ņemot vērā iepriekš norādītos normatīvo aktu pārkāpumus ar 2018.gada 9.novembra vēstuli Nr.1-13/9513 vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs pieprasīja Domes priekšsēdētājam Nilam Ušakovam sniegt paskaidrojumu likuma "Par pašvaldībām" 93.pantu otrajā daļā noteiktajā kārtībā. 2018.gada 16.novembra vēstulē RD-18-2192-nd Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs nav sniedzis paskaidrojumu pēc būtības un no sniegtā skaidrojuma neizriet ne labās pārvaldības principa ievērošana pašvaldības darbā, ne arī normatīvo aktu pārkāpumu neesamība.

Papildus ir vērtēts, ka Ministrija ir saņēmusi Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras 2019.gada 22.janvāra vēstuli Nr.130.6/2018/349 "Par prokurora reaģēšanas līdzekļa piemērošanu", kurā norādīts, ka Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs, izsludinot pārtraukumu 2018. gada 5. novembra ārkārtas sēdē, kas tika sasaukta pēc Domes deputātu pieprasījuma, un kuras darba kārtībā bija paredzēts izskatīt grozījumus Rīgas Domes 2012. gada 18. decembra saistošajos noteikumos Nr.198 "Nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu piešķiršanas kārtība Rīgā", nav rīkojies atbilstoši Rīgas domes 2011. gada 1. marta saistošo noteikumu Nr.114 "Rīgas pilsētas pašvaldības nolikums" noteiktajai lēmumu pieņemšanas kārtībai. 2019. gada 18. janvārī pamatojoties uz Prokuratūras likuma 18.pantu Domes priekšsēdētājam Nilam Ušakovam rakstveidā izteikts prokurora brīdinājums par likuma pārkāpuma nepieļaujamību.

Atbilstoši likuma "Par pašvaldībām" 23.pantam domes darba organizāciju nosaka attiecīgās pašvaldības nolikums, kas izstrādāts saskaņā ar šo likumu. Ne pašvaldības dome, ne cita pašvaldības institūcija vai amatpersona nav tiesīga pārsniegt savas kompetences ietvarus un rīkoties neatbilstoši likumā un nolikumā noteiktajam.

Atbilstoši likuma "Par pašvaldībām" 25.panta pirmajai daļai un 29.pantam domes darbu vada tās priekšsēdētājs, kā arī domes priekšsēdētājs vada domes sēdes. Līdz ar to domes priekšsēdētājs ir atbildīgs gan par ārējiem normatīvajiem aktiem atbilstošu domes sēžu norisi, gan par tiesiskas domes darbības nodrošināšanu kopumā.

Ņemot vērā minēto, domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs ir pieļāvis likuma "Par pašvaldībām" 28.panta, Pašvaldības nolikuma 66., 88.prim punkta un 107.punkta prasību pārkāpumus.

[3.2.] Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs 2019.gada 15.februāra vēstulē Nr.1-132/1402 domes priekšsēdētājam Nilam Ušakovam saskaņā ar likuma “Par pašvaldībām” 94.¹ pantu pieprasīja sniegt paskaidrojumu saistībā ar Valsts kontroles 2019.gada 18.janvāra likumības un lietderības revīzijas “Vai Rīgas pilsētas transporta infrastruktūras, tajā skaitā autostāvvietu, izbūve, rekonstrukcija un uzturēšana notiek atbilstoši normatīvo aktu prasībām, plānveidīgi, efektīvi un ekonomiski?” ziņojumu (turpmāk – revīzijas ziņojums). Atbildi uz 2019.gada 15.februāra vēstuli Nr.1-132/1402 sniedza nevis domes priekšsēdētājs, bet domes Satiksmes un transporta lietu komiteja, kas ar 2019.gada 7.marta vēstuli Nr.2-25/RD-19-511-nd ir pārsūtījusi Domes Satiksmes departamenta 2019.gada 7.marta vēstuli Nr.DS-19-188-dv, kurā ir sniegtas atbildes uz Ministrijas pieprasījumu. Līdz ar to secināms, ka Domes priekšsēdētājs nav ievērojis likuma “Par pašvaldībām” 94.¹ pantu, kas noteic, ka pašvaldības domes priekšsēdētājam 20 dienu laikā pēc tam, kad saņemts vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra pieprasījums, ir pienākums sniegt rakstveida paskaidrojumu par domes vai citas pašvaldības institūcijas pieļautajiem Satversmes, likumu un Ministru kabineta noteikumu pārkāpumiem vai arī par tiesas sprieduma nepildīšanas iemesliem.

Ņemot vērā minēto ministrs 2019.gada 11.martā pieprasīja domes priekšsēdētājam Nilam Ušakovam paskaidrojumu likuma “Par pašvaldībām” 93.panta kārtībā, uz ko atbildi Domes priekšsēdētājs sniedza 2019.gada 18.marta vēstulē Nr.2-25/RD-19-582-nd. No minētā skaidrojuma izriet, ka ņemot vērā, ka ministra 2019.gada 15.februāra vēstulē Nr.1-132/1402 uzdotie jautājumi skara satiksmes un transporta nozares pārvaldību, bet Domes vadošā iestāde satiksmes un transporta nozarē ir Domes Satiksmes departaments ar Domes priekšsēdētāja rezolūciju ministra paskaidrojuma pieprasījums tika nodots rīcībai Domes Satiksmes departamenta direktoram, bet informācijai Domes satiksmes un transporta lietu komitejai, jo šajās institūcijās strādā attiecīgie speciālisti.

Izanalizējot vēstulē Nr.2-25/RD-19-582-nd sniegto skaidrojumu, secināms, ka attiecīgajā vēstulē minētā argumentācija apstiprina faktu, ka **Domes priekšsēdētājs apzināti un mērķtiecīgi pieļāva likuma “Par pašvaldībām” 94.¹ pantā ietverta pienākuma neizpildi un, nesniedzot atbildi personīgi, pārkāpa normatīvā regulējuma prasības.** Gatavojot atbildi uz ministra paskaidrojuma pieprasījumu Domes priekšsēdētājam ir tiesības piesaistīt nepieciešamās informācijas gatavošanā kompetentus speciālistus un ekspertus no Domes institūcijām, taču paskaidrojumu jāsniedz Domes priekšsēdētājam personīgi, jo šāds pienākums pēc likuma “Par pašvaldībām” 94.¹panta gulstas tieši uz Domes priekšsēdētāju bez pilnvarojuma to deleģēt citai personai.

[3.3.] 2017.gada augustā Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs nav sasaucis nevienu Domes kārtējo sēdi, kā to paredz likuma “Par pašvaldībām” 27.panta pirmā daļa. Ministrija 2017.gada 13.oktobra vēstulē Nr.1-13/7823 lūdza Domes priekšsēdētāju sniegt skaidrojumu par šo faktu. Sniedzot Ministrijai skaidrojumu Domes priekšsēdētājs 2017. gada 27.oktobra vēstulē Nr.2-31/RD-17-2382-nd reto sēžu sasaukšana pamatota ar atvaļinājuma sezonu.

Valsts pārvaldes iekārtas likums noteic, ka valsts pārvalde ir pakļauta likumam un tiesībām. Ņemot vērā minēto, pašvaldības darbībai jāatbilst ārējiem normatīvajiem aktiem. Domes priekšsēdētāja pienākums ir organizēt domes darbu, lai tas atbilstu normatīvajos aktos noteiktajam. Normatīvo aktu nepildīšana no Domes priekšsēdētāja puses liecina par nihilistisko attieksmi pret tiesiskumu un apdraud sabiedrības uzticību valsts pārvaldes kopumā.

Ņemot vērā minēto, Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs ir pārkāpis likuma “Par pašvaldībām” 27.panta pirmo daļu.

[4.] Ņemot vērā šā rīkojuma 1. – 3.punktā konstatētos un izvērtētos apstākļus, secināms, ka Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs:

- 4.1. kā Rīgas satiksmes kapitāla daļu turētāja pārstāvis ir pārkāpis Pārvaldības likuma 62.panta, 63.panta un 66.panta pirmās daļas 9.punkta noteikumus;
- 4.2. kā Rīgas satiksmes kapitāla daļu turētāja pārstāvis ir pārkāpis Izšķērdēšanas novēršanas likuma 2.panta pirmās daļas noteikumus, tajā skaitā pieļaujot normatīvajiem aktiem neatbilstošs Domes mantas samazinājums;
- 4.3. kā Rīgas satiksmes kapitāla daļā turētāja pārstāvis nav pildījis kapitāla daļas turētāja pārstāvja pienākumus pienācīgā kārtā, nepildot Likumā noteiktos kapitāla daļas turētāja pienākumus;
- 4.4. kā Rīgas satiksmes kapitāla daļā turētāja pārstāvis ir pārkāpis arī likuma “Par grāmatvedību” 2.panta noteikumus;
- 4.5. kā Domes priekšsēdētājs ir pārkāpis Likuma par budžetu un finanšu vadību 46.panta pirmās daļas noteikumus un likuma “Par pašvaldību budžetiem” 15.panta noteikumus;

- 4.6. kā Domes priekšsēdētājs ir pārkāpis Izšķērdēšanas novēršanas likuma 10.panta pirmo daļu;
- 4.7. kā Domes priekšsēdētājs nav vadījis Domes darbu atbilstoši likuma „Par pašvaldībām” 62.pantam tā, lai tas būtu saskaņā ar tiesību aktu prasībām;
- 4.8. kā Domes priekšsēdētājs nav ievērojis Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta pirmo daļu, kurā noteikts, ka valsts pārvalde ir pakļauta likumam un tiesībām un šā panta piekto daļu, kurā noteikts, ka valsts pārvalde savā darbībā ievēro labas pārvaldības principu;
- 4.9. kā Domes priekšsēdētājs ir pārkāpis likuma “Par pašvaldībām” 27.panta pirmās daļas, 28.panta, 94.¹ panta prasības;
- 4.10. kā Domes priekšsēdētājs ir pārkāpis Pašvaldības nolikuma 66., 88.prim punkta un 107.punkta prasības.

[5.] Izdodot šo rīkojumu, ministrs balstās uz šādiem motīviem:

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Saeima Satversmes 101.pantā ir nostiprinājusi ne vien personas pamattiesības vēlēšanu pašvaldību un no tām izrietošās tiesības piedalīties publisko lietu pārvaldīšanā ar vēlēšanu pašvaldību palīdzību, bet arī – atbilstoši Satversmes lakoniskajam stilam – pašvaldības kā vēlēšanas pašpārvaldes institūcijas statusu kopumā.²² Pašvaldības princips ietver vietējās pašpārvaldes esamību un tās demokrātisku leģitimitāciju. Noskaidrojot pašvaldības principa saturu, jāņem vērā tiesībspolitiski principi, piemēram, subsidiaritātes princips, sociāli atbildīgas valsts princips, kā arī sabiedriskā labuma apsvērumi. Turklāt šo principu izpratne laika gaitā var mainīties.²³ Pašvaldības princips tika atvasināts no valsts pamatlikuma arī pēc Latvijas valsts neatkarības atgūšanas, proti, pašvaldības ir valsts pārvaldes sastāvdaļa, jo Latvija saskaņā ar Satversmi nav federāla, bet gan unitāra valsts. Pašvaldības ietilpst izpildvaras atzarā, kopējā valsts pārvaldes sistēmā (Satversmes 58.pants).²⁴ Minētā norma nosaka demokrātisku leģitimitāciju, ko nodrošina pārvaldes iestādes atrašanās padotībā demokrātiski leģitimētai

22 Satversmes tiesas 2008. gada 16. aprīļa lēmums lietā Nr. 2007-21-01 // Latvijas Vēstnesis, 2008. 22. aprīlis, nr. 62 (3846), 8. punkts.

23 Satversmes tiesas 2009. gada 20. janvāra lēmums lietā Nr. 2008-08-0306 // Latvijas Vēstnesis, 2009. 23. janvāris, nr. 13 (3999), 13.1. apakšpunkts

24 Levits E. Pašvaldību likuma koncepcija. Pieejams: <http://public.law.lv/ptilevicpasvaldiba.html>.

valdībai. Tas, ka pārvaldes iestāde ir padota demokrātiski leģitimētai valdībai, kuru veido tauta ar brīvās vēlēšanās ievēlētās Saeimas starpniecību, ir demokrātisku valsti raksturojošs elements.

Valsts pārvaldes iekārtas likums noteic, ka valsts pārvalde ir pakļauta likumam un tiesībām. Tā darbojas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros. Valsts pārvalde savas pilnvaras var izmantot tikai atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim. Ņemot vērā minēto, pašvaldības darbībai jāatbilst ārējiem normatīvajiem aktiem. Vienlaikus atbilstoši publisko tiesību principam aizliegts ir viss, kas nav atļauts ar tiesību normu.

Saskaņā ar likuma "Par pašvaldībām" 5.panta piekto daļu pašvaldību darbību šā likuma ietvaros pārrauga Ministrija, bet atbilstoši Ministru kabineta 2011.gada 29.marta noteikumu Nr.233 "Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas nolikums" 5.5.4.apakšpunktam, lai nodrošinātu funkciju izpildi, viens no Ministrijas uzdevumiem pašvaldību darbības attīstības un pārraudzības jomā ir uzraudzīt pašvaldību darbības tiesiskumu atbilstoši pašvaldību darbību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajai kompetencei.

Valsts pārvaldes iekārtas likuma 6.pants nosaka, ka valsts pārvalde ir organizēta vienotā hierarhiskā sistēmā un neviena iestāde vai pārvaldes amatpersona nevar atrasties ārpus šīs sistēmas. *"Ar hierarhiju (t.i. ar iestāžu un amatpersonu padotības ķēdi) tiek nodrošināta pārvaldes pakļaušanās demokrātiskā veidā izteiktai tautas gribai. Leģitimācijas ķēde "vēlētājs - parlaments - valdība - pārvalde" tādā veidā tiek novesta līdz viszemākajam pārvaldes darbiniekam. Tur, kur hierarhija pārtrūkst vai ir neefektīva, rodas birokrātiskas patvaļas, bet lielākā mērogā - birokrātiskas diktatūras draudi"*²⁵

Latvijas Republikas Satversmes 58.pants paredz, ka Ministru kabinetam ir padotas valsts pārvaldes iestādes. Minētā norma nosaka demokrātisku leģitimāciju, ko nodrošina pārvaldes iestādes atrašanās padotībā demokrātiski leģitimētai valdībai. Tas, ka pārvaldes iestāde ir padota demokrātiski leģitimētai valdībai, kuru veido tauta ar brīvās vēlēšanās ievēlētās Saeimas starpniecību, ir demokrātisku valsti raksturojošs elements.

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likumu valsts pārvaldes iestādes tiek iedalītas tiešās pārvaldes iestādēs un pastarpinātās pārvaldes iestādēs. Pastarpinātās pārvaldes iestādes ir pašvaldību un citu atvasināto publisko tiesību juridisko personu izveidotās iestādes.

25 E.Levits "Valsts pārvaldes iekārtas likuma koncepcija" <http://www.public.law.lv/ptilevickoncepcija.html>

Pastarpināto pārvaldes iestāžu padotība Ministru kabinetam nozīmē pārraudzību (tiesiskuma kontroli), proti, valdībai jāgarantē, ka pastarpinātā pārvalde tās autonomā kompetencē nodotos uzdevumus veic tiesiski.

Speciālā likuma “Par pašvaldībām” 5.pants noteic, ka pašvaldību darbību šā likuma ietvaros pārrauga ministrija. Valsts pārvaldes iestādēm un amatpersonām, kuras likumos paredzētajos gadījumos un noteiktajā kārtībā pārrauga pašvaldību darbības likumību un konstatē, ka pašvaldības dome, tās priekšsēdētājs, priekšsēdētāja vietnieks, kā arī citas pašvaldības institūcijas nepilda vai pārkāpj Satversmi, likumus, Ministru kabineta noteikumus vai arī nepilda tiesas spriedumus, ir pienākums par to ziņot ministrijai. Savukārt Valsts pārvaldes iekārtas likuma 32.panta otrā daļa noteic, ka Ministru kabineta loceklis ir augstākā amatpersona attiecībā uz viņa padotībā esošo iestāžu amatpersonām.

Vērtējot pārraudzības instrumentu izmantošanas proporcionālītāti, intensitāti un samērīgumu, jāpiemin, ka Eiropas vietējo pašvaldību hartas (turpmāk – Harta) 8. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka jebkuru administratīvo pārraudzību pār vietējo varu darbību var veikt tikai saskaņā ar tādām procedūrām un tādus gadījumos, kuri ir noteikti konstitūcijā vai likumā. No šā panta otrās daļas izriet, ka jebkura administratīvā pārraudzība pār vietējo varu darbību parasti tiek virzīta uz to, lai nodrošinātu to atbilstību likumam un konstitucionāliem principiem.²⁶ Administratīvajai uzraudzībai pār vietējām varām jātiek realizētai tā, lai kontrolējošās varas iejaukšanās būtu proporcionāla to interešu svarīgumam, kuras ar šādu darbību paredzēts aizsargāt.²⁷

Ikvienam ierobežojumam jāatbilst no tiesiskas valsts atvasinātam samērīguma principam, ko vācu cilvēktiesību teorijā apzīmē arī kā patvaļas un nesamērīguma aizliegumu. Samērīguma princips prasa, lai valsts izvirzītais mērķis un personai uzliktais ierobežojums būtu savstarpēji saskaņoti pēc to vērtības, pakāpes, nozīmīguma, svarīguma, kvalitātes un intensitātes. Samērīguma princips noteic, ka tad, ja publiskā vara ierobežo personas tiesības un likumiskās intereses, ir jāievēro saprātīgs līdzsvars starp personas un valsts vai sabiedrības interesēm.²⁸

26 Stucka A. Latvijas pašvaldību sistēmas pilnveidošanas aktuālie valststiesību jautājumi. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2012, 70. lpp.

27 Stucka A. Par pašvaldību darbības pārraudzību. Jurista vārds. 2001. 15.maijs, nr.14. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/20348-par-pasvaldibu-darbibas-parraudzibu/>

28 Pleps J. Pastars E. Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Papildināts un pārstrādāts izdevums. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014., 114.lpp.

Likuma "Par pašvaldībām" 93.panta pirmā daļa nosaka, ja domes priekšsēdētājs nepilda likumos noteiktos pienākumus, Ministrs pēc tam, kad ir saņemts attiecīgā domes priekšsēdētāja paskaidrojums, ar motivētu rīkojumu var atstādināt viņu no amata pienākumu pildīšanas. Savukārt 93.panta trešā daļa noteic, ka domes priekšsēdētājam 30 dienu laikā pēc Ministra rīkojuma publicēšanas ir tiesības griezties tiesā ar iesniegumu par Ministra rīkojuma atcelšanu. Ja domes priekšsēdētājs nav izmantojis šīs tiesības, viņš pēc 30 dienu termiņa izbeigšanās uzskatāms par atlaistu. Ja tiesa noraida domes priekšsēdētāja iesniegumu, domes priekšsēdētājs uzskatāms par atlaistu ar dienu, kad stājas spēkā tiesas spriedums.

Tādējādi ar šo rīkojumu noteiktais Domes priekšsēdētāja Nila Ušakova tiesību un likumisko interešu ierobežojums ir noteikts ar likumu.

Kā izriet no iepriekš minētā, šajā tiesību normā ir nostiprināta leģitīmācijas ķēde, kas nodrošina demokrātisku leģitīmāciju un amatpersonas atbildību par savu darbību. Likuma "Par pašvaldībām" 93.pants skaidri nosaka Ministra hierarhiju attiecībā pret domes priekšsēdētāju. Līdz ar to nepārprotami, ka Ministram, veicot hierarhisko pārraudzību pār pašvaldību un domes priekšsēdētāju, konstatējot demokrātijas un tiesiskuma apdraudējumu, ir pienācīgi jāreaģē un apdraudējums jānovērš. Vienlaikus Likuma "Par pašvaldībām" 93.panta pirmajā daļā noteiktā pārraudzības instrumenta izlietošana neierobežo pašvaldības principa īstenošanu un tā saturā ietvertu pašvaldības demokrātisko leģitīmāciju. Šā pārraudzības instrumenta izlietošana neierobežo arī citas Nila Ušakova kā domes deputāta tiesības, ciktāl uz tām neattiecas ar šo rīkojumu noteiktais ierobežojums – pildīt Domes priekšsēdētāja pienākumus.

Administratīvā procesa likuma 62.panta pirmajā daļā noteikts, ka lemjot par tāda administratīvā akta izdošanu, kurš varētu būt nelabvēlīgs adresātam vai trešajai personai, iestāde noskaidro un izvērtē adresāta vai trešās personas viedokli un argumentus šajā lietā. Domes priekšsēdētājs – Nils Ušakovs, atbildot uz vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra 2019.gada 21.marta vēstuli Nr.1-132/2534 par paskaidrojuma sniegšanu, ar 2019.gada 28.marta vēstuli Nr.2-14/RD-19-682-nd par minētajiem normatīvo aktu pārkāpumiem ir sniedzis paskaidrojumu.

Lai gan tas nav patstāvīgs pamats šā rīkojuma izdošanai, tomēr bez ievēribas nav arī atstājams, ka Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs, sniedzot Ministram Paskaidrojumu, ir izvēlēties sūtīt Ministram Paskaidrojumu ar pasta starpniecību. Valsts pārvaldes iekārtas likuma 54.panta sestā daļa noteic, ka iestādes sadarbojoties nepieciešamo informāciju

sniedz elektroniskā veidā, ja ārējā normatīvajā aktā nav noteikts citādi un informācijas sniegšana nav pretrunā normatīvajos aktos noteiktajiem informācijas sniegšanas noteikumiem.

Jo vairāk – saskaņā ar Oficiālās elektroniskās adreses likuma 5.panta pirmās daļas 1.punktu Oficiālās elektroniskās adreses izmantošana ir obligāta valsts iestādei. Minētā likuma izpratnē – saskaņā ar šā likuma 1.panta 6.punktu – valsts iestāde ir tiešās pārvaldes iestāde, valsts institūcija, kas nav padota Ministru kabinetam, atvasināta publiska persona un tās iestāde, tiesu iestāde, prokuratūra, zvērināts tiesu izpildītājs un maksātnespējas procesa administrators, kā arī privātpersona, kurai deleģēts valsts pārvaldes uzdevums.

Ņemot vērā minēto, Domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs ir cita starpā pārkāpis Oficiālās elektroniskās adreses likuma 5.panta pirmās daļas 1.punktu.

Tādējādi pirms šā rīkojuma izdošanas ministrs ir noskaidrojis un izvērtējis šā rīkojuma adresāta – Domes priekšsēdētāja Nila Ušakova – viedokli un argumentus saistībā ar konstatētajiem normatīvo aktu pārkāpumiem un likumos noteikto pienākumu nepildīšanu.

Amatpersonai jāspēj izskaidrot sava rīcība un darbība, esot amatā. Administratīvajās tiesībās ikvienai valsts pārvaldes institūcijai ir jāatskaitās par savām darbībām citām administratīvajām, likumdošanas vai tiesu institūcijām. Atskaitīšanās nosaka arī to, ka neviena iestāde vai amatpersona nevar tikt atbrīvota no pārbaudes, ko veic cita kompetenta iestāde. Atskaitīšanās ir būtiski svarīga, lai nodrošinātu, ka praksē tiek īstenotas tādas vērtības kā valsts pārvaldes efektivitāte, iedarbīgums, paļāvība un paredzamība. Lai valsts pārvalde atskaitītos un būtu atbildīga par savām darbībām, lai nodrošinātu, ka pārvaldes iestādes izmanto savas pilnvaras atbilstoši likumā noteiktajām normām un ka tās ievēro noteiktās procedūras, ir nepieciešama uzraudzība. Uzraudzības mērķis ir novērtēt, vai valsts iestādes savas funkcijas veic efektīvi, iedarbīgi un savlaicīgi un vai speciālajos vai vispārīgajos normatīvajos aktos noteiktie principi un procedūras tiek ievērotas. Uzraudzības mērķis ir nodrošināt pārvaldes principu: “pārvalde, piemērojot tiesību normas”, jo tas ir svarīgi, lai aizsargātu gan sabiedrības intereses, gan indivīda tiesības.

Atbilstoši likuma “Par pašvaldībām” 25.panta pirmajai daļai un 29.pantam domes darbu vada

tās priekšsēdētājs, kā arī domes priekšsēdētājs vada domes sēdes. Līdz ar to domes priekšsēdētājs ir atbildīgs gan par ārējiem normatīvajiem aktiem atbilstošu domes sēžu norisi, gan par tiesiskas domes darbības nodrošināšanu kopumā.

Jebkurai amatpersonai, tajā skaitā vietējās pašvaldības domes priekšsēdētājam, vienmēr jādarbojas visas sabiedrības un valsts interesēs ar mērķi nodrošināt efektīvu valsts pārvaldi. Kā izriet no iepriekš minētajām likuma normām, domes priekšsēdētājs ir hierarhiski pakļauta amatpersona, kuru Ministrs uzrauga un likumā noteiktajā gadījumā, tajā skaitā gadījumā, ja ir šaubas par valsts amatpersonas iespējamu ieinteresētību lēmumu pieņemšanā, atstādina no amata pienākumu pildīšanas.

Likuma "Par pašvaldībām" 93.pantā ietvertā tiesību institūta mērķis ir nodrošināt likumīgu, efektīvu, kā arī leģitīmu domes priekšsēdētāja, bet līdz ar to arī attiecīgās vietējās pašvaldības un visas valsts pārvaldes sistēmas darbu, liedzot atbildīgajā domes priekšsēdētāja amatā atrasties personai, kura ir pieļāvusi tiesību normām neatbilstošu rīcību.

Vienlaikus ministram nav pienākuma vērtēt juridiski neargumentētus un uz lietu neattiecināmus argumentus (sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 16.septembra spriedumu lietā Nr. SKA-580/2010, 15.punkts).

[6.] Domes priekšsēdētāja Nila Ušakova atstādināšana ir nepieciešama, lai sodot Nilu Ušakovu, nodrošinātu sabiedrības interešu un tiesību ievērošanu un radītu sabiedrībā apziņu, ka valsts aizsargā indivīdu intereses un tiesības, veicina politiskās un tiesiskās kultūras izaugsmi, personu atbildības un tiesiskās kārtības noturību, kā arī tiek reaģēts uz pieļautiem tik būtiskiem normatīvo aktu pārkāpumiem. Vienlaikus atstādināšana ir nepieciešama, lai nodrošinātu Domes turpmāku tiesisku darbību lēmumu pieņemšanā un nepieļautu turpmāku normatīvo aktu pārkāpumus un kompetento institūciju prasību nepildīšanu, tādējādi vairojot tiesisko nihilismu.

[7.] Saskaņā ar likuma "Par pašvaldībām" 93.panta trešo daļu rīkojumu var pārsūdzēt Administratīvajā rajona tiesā 30 dienu laikā no rīkojuma publicēšanas oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis".

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs

J.Pūce

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU